

Archie, 8









# ADVENTNÍ HYMNY

## Z CHVAL

Hle, jasný hlas mocně zaznívá, všecko temné pronikaje: Daleko prchnětež sny, Ježíš s výsosti probleskuje.

Probud se již mysl ztrnulá, nelež dál na zemi, září již nová hvězda, by odklidila vše škodlivé.

Hle, Beránek jest nám seslán, aby z dluhu nás uvolnil, všickni spolu se slzami prosme za odpuštění.

Aby nás, až po druhé zazáří a hrůzou sklíčí svět, pro vinu netrestal, ale lásky pln v ten čas přijal nás na milost.

Moc, čest, chvála, sláva Bohu Otci se Synem, spolu svatému Utěšiteli na věky věkův. Amen.

## NEŠPORNÍ

Požehnaný Stvořiteli hvězd, věčné světlo věřících, Ježíši, Vykupiteli všech, uslyš tužby pokorně prosících.

Ty ses stal lékem chorého světa, puzen jsa prudkostí lásky, aby okršek nezhylnul úskoky zloducha.

Abys očistil společnou provinu světa, vycházíš, neposkvrněná žertvo, ze svatyně Panny na kříž.

Když zazní Tvé slávy moc a jméno, hned nebešťané a pekelníci sklánějí třesoucí se koleno.

Prosíme tě, velikého Soudce posledního dne, obraň nás zbraněmi nebeské milosti od nepřátel.

Moc, čest, chvála, sláva Bohu Otcí se Synem, spolu svatému Utěšiteli na věky věkův. Amen.

## Z H Y M N A R I A B. J O S. M A R I E

### T O M M A S I

Slunce, hvězdy, země, moře, boháč i nužák, oslavujte příchod Boha nejvyššího, Dítka vznešeného původu.

Dávno zaslíbeného Otcům slavného zrození Děvy, zplozeného před Denicí, Syna mocného Boha.



Příštího Krále slávy, Boha kralujícího králům, jenž zdeptá ničemného nepřítele a uzdraví neduživý svět.

Radujte se spolu andělé, plesejte všickni národové, Vznešený přichází ponížen spasiti, což bylo zahynulo.

Rodí se Bohočlověk a kraluje Svatá Trojice, Syn souvěčný s Otcem, Pán sestupuje na zemi.

Volejte prorokové a prorokujte: Emmanuel jest již blízko, jazyky němých již mluvte, kulhaví pospěšte vstříc.

Beránek a divá šelma žerte spolu plevy, poznejte vůl a osel ležícího v jeslích.

Královské znamení zazářivši jde před vrchem posvátným, urozenému královskému zrození chystejte králové dary.

Ó jak blahou zvěst uslyšela Panna Maria! Uvěřivši stává se těhotnou matkou, a panna muže nepoznala.

Všickni národové a ostrovové slavte veliký triumf, spějte jelením skokem, hle, Vykupitel již přichází.

Učte se oči slepých, sedící při zavřeném

světlo, rozptylovati tmy noci a vnímati světlo pravé.

Národe galilejský i Řecko uvěřte, Persane a Inde, Bůh se ráčil státi člověkem a Slovo s Otcem zůstává.

Chvála, čest, moc, sláva Bohu Otci i Synu spolu s Duchem Svatým na věčné věky věkův. Amen.

### ÚSILNÁ PROSBA

Bože, jemuž jest vlastní a zvláštní, že jsi dobrý a žádnou změnou nikdy ses v sobě neproměnil, smiluj se nad poníženými prosbami našimi a ukaž Církvi své milosrdenství, jež vyznáváme; zjev lidu svému podivuhodné tajemství Jednorozeného svého, aby veškerenstvem národů bylo dokonáno, co jsi slíbil skrze evangelium Slova svého; a abychom hodnými syny učinění byli v tom, co nám svědectvím pravdy bylo tak zjevně ukázáno. Skrze Krista Pána našeho. Amen. (Z missálu Gallského.)



## KAPITOLA I.

*v níž jest řečeno, kterak nás Bůh  
chrání svými anděly a kterak jsme  
povinni slyšeti slovo Boží.*

1. – Duše je nade všechny věci tělesné a jest ušlech-  
tilejší než kterýkoliv jiný tvor. Tato duše překonává  
celou zemi u výšce a moci; jest nad vodou, ohněm,  
vzduchem, nad kteroukoliv věcí, spřízněnou s těmito  
rozličnými živly. Duše jest nad nebe Luny, i Merkuru,  
i Venuše, Slunce, Marsu, Jupitera, Saturna, všech zna-  
mení, jež v nich jsou: jest nad 72ti souhvězdími. Ale  
nad duší jsou andělé, kteří nás vedou a nás pohánějí  
a nás osvěcují ve všem, co máme činiti. Tito andělé vás



sem přivedli, abyste mne slyšeli. Toto náměstí jest plné andělů, kteří vás přidrží k tomu, abyste byli pozorni na slova, jež vám povím k chvále Boží, a vaše pozornost jest taková, že by byla sotva větší, myslím, kdyby svatý Pavel vás učil. Odkud to? Nepochází to nikterak ode mne, ale od andělů, neboť sami od sebe nemůžeme uplatniti žádnou ctnost, leda pomocí andělů, kteří nás spravují. Na nás jest toliko, abychom měli dobrou vůli k jednání; když ji máme, ocitáme se na vahách, majíce jednati. Právě proto praví David: Nisi Dominus aedificaverit domum, in vanum laboraverunt qui aedificant eam. Nebude-li Hospodin sám domu stavěti, nadarmo pracují, kteříž stavějí jej. — Jen se přičiň, porozumíš: jako planety řídí naše těla, blažení duchové řídí duše. Oh! se vším by bylo zle, kdyby tomu bylo naopak, totiž kdyby tělo spravovalo duši, nebo kdyby člověk spravoval anděly. Kdyby tomu tak bylo, osel by řídil pána. Ah, ten by byl zřízen!

2. — O vy, kdož jste studení a mrtvi, pojdte k studnici života. Ženo, když ráno přicházíš k studnici života a nauky Boží, nenechávej v posteli ani svého manžela, ani svého syna, ani svého bratra, ale probuď je a přiveď je, ať i oni slyší, čím mohou oživnouti, jsou-li mrtvi. Občané, chcete zachrániti Sienu? — Ano. — Poslouchejte slovo Boží; zakažte, ať nikdo ráno neotevívá krámu, dokud není kázání skončeno. Běda! Kam jste to došli? Což chcete býti horší než minule? Nikoliv, nevěřím,

že v tom budete horší, ba věřím, že když jste tehdy činili dobře, teď učiníte lépe.<sup>1)</sup> — Ale, řekne ten neb onen, právě za tu ranní chvíli něco vydělám. — Sem přijď, přijď na kázání, a získáš slyšením, zatím co bys ztratil, kdybys nepřišel slyšeti, protože takový jest rozkaz Boží; jestli některá dobrá věc jest v městě ustanovena, jest jakoby od Boha naporučena.

3. — Takto slyše napraviš své hříchy, a napraviv se, ohřeješ se božským teplem; tak čině, nevydáš na marno slovo Páně, kteréž jest životem našeho ducha; možná, že uslyšíš slovo, jež bude počátkem a základem tvé spásy. Víš, že svatý Petr, káže v Jerusalemě, obrátil tisíce duší jedinou řečí.

Slyšela's mne, ženo, která spíš? Nemyslím. Přicházím, abych vám přinesl slovo Boží, a vy spíte, a jsem nucen přerušiti řeč, abych vás probudil. Pravím ti, tobě, jenž spíš, že pášeš hřích. Svatý Augustin praví, že muž nebo žena, kteří jdou na kázání, a pouští slovo Boží mimo sebe, hřeší tolik, jako když se stane přijímajícimu, že mu upadne Hostie na zemi z vlastní neopatrnosti. Přece však jest rozdíl, a to ten, že tato neopatrnost jest hříchem lehkým, kdežto jest hříchem těžkým, když se může slyšeti a nechce se.

---

<sup>1)</sup>Zmínka o postním kázání 1425, jež rovněž kázal v Sieně Svatý Bernardin.



## KAPITOLA II.

*v níž se praví, jak máme zanechati zla  
a činiti dobré.*

1. – Kdo nemyslí na Boha, jest stížen neduhem, který jest možno připodobniti k lethargii. Oh! jest to zlá nemoc! Tak zlá, že mnozí na ni zhynuli ve čtyřech dnech. Možno říci o duši, která nemyslí na Boha, že jest podobnou nemocí stížena: jest ztuhlá, bezcitná, očekávajíc smrt na tomto světě, aby se propadla v smrt věčnou na onom. Jsme posunováni nárazy, a má se to snámi tak jako se zvonem, který zvoní: jeho údery nás posunují, každá hodina jest pro nás krokem vpřed a ne-

vrací se již. Proto zkoumej, zda jsi dobře nebo špatně prožil tuto hodinu; najdeš ji jednou takovou, jaká odešla. A věz, že ti nebude nic platno litovati nebo chtít změnit své mínění na onom světě: hodiny, jež tuto trávíme, tam nám budou obráceny v dobré nebo ve zlé. A tak někdo řekne: – Tato hodina kázání zdá se mi dlouhou jako tisíc let, a brání mi, že nemohu jít do práce. – Ale na to nepomýšlí, aby této hodiny bylo dobře využito, a pranic si nevšimá, že poznenáhlu umírá. Hle, ó spáči, nevidíš, že čas utíká? Nevidíš, že jsi postrkován k smrti? Nevidíš, že život ubíhá a že ho zle užíváš? Naprav teď, čeho třeba, když máš v úmyslu konati dobré. A myslí též, nešlechetníče, na všechny ty dny, které jsi promarnil, protože ze všeho našeho času bude nám vydávati počet. *Reddet unicuique rationem secundum opera sua*: Každému bude odplaceno podle skutků jeho. – A komu budeme vydávati počet? Víš, komu? Tomu, kterýž nás bude souditi. Pavel nám to praví ve své druhé epištole ke Korintským: *Omnes enim nos manifestari oportet ante tribunal Christi, ut referat unusquisque propria corporis, prout gessit, sive malum, sive bonum*. Všickni my zajisté ukázati se musíme před soudnou stolicí Kristovou, aby přijal jedenkaždý na těle vlastním, jakž činil, buďto dobré neb zlé. – A tu bude každému odplaceno podle jeho skutků. *Reddet unicuique secundum opera sua*. – Běda, hříšníci, cvičte se pro příště v zdrženlivosti, abyste se neukázali před



Bohem tak oškliví a tak černí. Oh! strachujte se rozsudku a věčných trestů.

2. – Chválil jsem Sienu za její horlivost v posluhání kázání: o dobru dlužno mluvití dobře. A tvrdím, že podle toho se nejlépe pozná, kdo se chce navrátiti k Bohu a přijmouti jeho pomoc. Pamatujte, že budete moci pak chápati a jednati lépe, než mnoho jiných. Ten, kdo poslouchá kázání, slyší-li je celé, byť to byl člověk sebe hrubší, pochopí je dobře. Ale přijde-li na kázání člověk, byť jemnějšího smyslu, když chvíli již trvalo, stojí a poslouchá a ničemu nerozumí. Kdo přijde hned na začátek, pozná základy a sleduje slovo za slovem, jak se stavba buduje a jak poznenáhlu vzrůstá; začož třeba ho pochváliti, neboť činí dobře. A osvojte si ještě jiný dobrý obyčej, abyste totiž neodcházeli, dokud se kázání neukončí. Eh! mějte rozum: chce-li někdo prodati pár kapounů a neměli by hlavy, nemyslím, že byste je kdy prodali, a právě tak, kdyby jim chybělo křídlo nebo ocas. Tak jest tomu i s kázáním: neslyšíš-li počátku, prostředku a konce, nikdy mu neporozumíš; právě proto vás žádám, abyste byli bedliví.

Každá věc vyžaduje pořádku a bedlivosti. Proto, že-  
no, dbej tohoto pořádku; chceš-li jíti na kázání, máš-li  
vařiti maso, kup je hned večer; ráno vstaň s prvním  
zvoněním, zatop a maso zavař a seber šum s první  
pěnou; potom se oblékej, a než se ustrojíš, bude zpola  
vařené; pak ještě přilož do pece. Když budeš chtít už

jíti, bude zcela vařené: a tak vyhovíš časnému i duchovnímu, a vše se zdaří, a přijdeš na kázání s hlavou jasnou a ne prázdnou. Jest přirozeno, když člověk vstává na úsvitě, že se mu zdá, jakoby měl hlavu prázdnou a těžkou, ale po chvíli se mu to již nezdá. Vstaneš-li a honem, honem běžíš na kázání, přicházíš sotva probuzená a při chůzi skoro spíš . . . Vstávej tedy časně ráno, jak ti pravím, potom teprve pojd na kázání a budeš probuzena duší i tělem. Neobstaráš-li, čeho třeba v hospodářství, v kuchyni a jinde, snad ti manžel ani nedovolí, abys šla na kázání.

3. – Jsou takoví, kteří říkají: – Nechodím na kázání, protože si z něho nic nepamatuju. – Dobrá! Poslyš, co se jednou přihodilo, a snad ti to dopomůže, abys si lépe pamatoval. Byl jeden svatý kněz, jenž bydlel v chudé jizbici, a společníkem mu byl poustevníček, který si pranic nepamatoval z toho, čím se měl řídit, a z toho důvodu nechodil ani na kázání, ani na jiná křesťanská cvičení. Zpovídal se pak svatému knězi a pověděl mu, proč nechodí na kázání, že totiž nemůže si z něho nic zapamatovati. Tedy svatý ten kněz mu naporučil: – Vezmi tuto pánvičku. (Neboť měli malý kuthánek na smažení ryb.) A pravil: – Postav vody na oheň, a až bude vřít, vlej jí hrnek na pánev, která jest všechna zamaštěna. – On tak učinil. – Jdi, ještě nalej vody, a nic nedrhni. Poslechl, a kněz se ho otázal: – Podívej se teď, zda jest tak zamaštěná jako před tím? – Odpo-



věděl, že už je méně mastná. Otec mu řekl: – Vodu vylej a pak ještě nové nalej. Učinil tak. A byla ještě čistší. A to mu poručil několikrát: a pokaždé byla čistější: A potom dal mu naučení: – Říkáš, že si nic nepamatuješ! Víš proč? Protože máš ducha zasádelnatělého jako byl kuthan. Jdi, nalej tam vody, a ihned uvidíš, jak se ti duch vyjasňuje. Přidej vody, a bude průzračný; a čím budeš více slyšeti slovo Boží, tím tvoje slyšení bude čistší, a budeš moci tak dobře slyšeti slovo Boží, že tvůj duch se zjasní a zčistí, a bude jako křišťál bez jakékoliv poskvrny.

## PŘEDMLUVA

### k novému vydání

Úvahy, jež obsahuje tato kniha, rády by přišly do rukou nikoliv světcům, kteří mají Boha svému srdci zcela nablízku, ale duším méně obdařeným, které ho ještě hledají, nebo kterým na okamžik se zdá, že se jim ztrácí za neštěstími a útrapami života. Srdce, jež Víra unáší na svých křídlech, nepotřebují jiné pomoci; ale ti, kteří jsou odkázáni jen na vlastní let, co chvíle narážejí o temnou klenbu a odtud padají do noci.

Duše, život, celičký vesmír, vzdálivše se od Boha, netvoří již než nesmírné prázdno. Jakmile opustíme ruku Nekonečna, bloudíme prostorami, jejichž mlčení děsí. Tážeme se, proč jsme, a jaké tajemství skrývá naše bytí. Zvláště se pak tážeme, co znamená bolest, žravý oheň, který se zdá vycházeti z ničeho a vpli-



žuje se do našich žil tak hbitě jako život. „Žítí v bolesti a potom zemřítí, opakujeme se starým Homerem, takový osud jest připraven lidem od bohů.“

S vrcholů vyšších jasů svatí objevili božskou stránku bolesti. Snad jest dnes užitečno ospravedlniti ji, ukázati všechny její výhody našemu duchu, v této době méně ušlechtilému a více na sebe uvázanému. Byla učiněna otázka, zda by se věci v světle metafysiky jevily dokonale takovými, jak se ukazují ve světle Víry. Rádo by se bylo vidělo, zda křesťanství spočívá metafysicky na těchže základech jako člověk. Též by se bylo rádo změřilo panství, jež Bůh uchovával přírodě: vždyť ve skutečnosti právě na ni se vrhla bolest . . .

Za našich dnů se množí příčiny útrap, zatím co vysílení údové i srdce, bez pochyby ještě slabší, jsou málo připraveni na to, aby jim hrdinně čelili. Jindy vůbec duše měly více síly; a ty, jež se opájely dojmy krásna, nebylo viděti, že by se vypařovaly v marné literatuře nebo v marném vzdychání, jak to činí v tuto hodinu tolik spisovatelů, umělců a snílků. Uchovávaly tento dojem jako nějakou vzácnou bylinu, jež obyčejně konáním skutků milosrdenství nebo samotou klášterů vyrůstala dosti vysoko, aby Bůh s ní mohl trhati plody. Duše ty docházely veselí a pokoje, než opouštěly zemi. Svět udržoval především duchy zevnější, nebo lépe vyzbrojené podstupovati boje jiné povahy.



Samozřejmě lidé jsou nešťastnější od Revoluce. Nemluvme ani o neblahé nestálosti statků; ani o skličujícím nepokoji, jenž doléhá jak na každého jednotlivce tak na každý národ; ani o hrozně lakotnosti, jež zachvacuje všechny třídy; ani o těch rodech, kteří byli osudně vyrváni z venkova, a mizí v městech v druhém a často hned v prvním pokolení; ani o ubývání zdraví vůbec, o člověku oslabeném fyzicky, jednak shrouceném pod úzkostí a nemírnou dřinou, jednak hynoucím požívačností a prostopášností; ba ani o šílenství, jež strhuje dnes celé národy na bojištích; stačí viděti, že svazky srdce a svazky rodinné všude jsou napiaty nebo zpřetrhány... Porovnejme jen stav náklonností a stav smluv a jednání vůbec s tím, který byl před šedesáti lety! Důvěra vlastně vymizela, život není již týž, povahy jsou zcela jiné, a změnami, jimiž se kazí, svět se stal věru dostaveníčkem utrpení a místem odpýkání...

Svět zpochmurněl, pravil nedávno kníže Liechtenstein, poněvadž se nad ním vznáší ustavičná úzkost. Od té doby, co odvrhl zákon božský, zákon lidský není již než libovůle silnějších, zlé toliko to, když jej slabí přestupují, a dobré toliko umění, jak by jej obratní co nejsnáze obešli. A zatím, co největší počet lidí, užíraný nouzí, vyčerpaný úmornou prací, a zbavený věčných nadějí, zakouší pravých muk při pohledu na požitky a slasti, jež nejsou na jeho dosah, malý počet, uděšený, vida, jak zášť sedá si s ním za stůl jako stra-



šidlo a čeká u jeho dveří jako kat, protože jen on má statky, žije v ustavičném strachu, že mu budou vyrvány. Lidé si utvořili pravé peklo na tomto světě.<sup>1)</sup>

Lidské city se snížily, poklesly; neboť není možno přijmouti za pravou něžnost nebo za cit na výšinách duše náklonnost dnešních matek rozmazlovati děti. Hodnota něžnosti jest v ušlechtilosti cítění, totiž v pravé lásce, a právě tato ušlechtilost, daleka jsouc toho, aby vylučovala něžnost a sympatii, udržuje je v úrovni srdce. Proto také, kdo teď nepozoruje snížení otcovské autority, povolnost a nedbalost u výchově, přepych u žen, nepodajnost a neposlušnost u dětí a nesnáz tolika srdcí, dobýti si nikoliv již lásky nebo příchylnosti, ale jen trošku ubohé rozkoše? Jakmile se vytratila z rodin ctnost, zmizelo štěstí, zatáhla se mraky budoucnost. Pokolení, jež přichází, jest na prahu útrap a pohrom.

Až do dnů našeho mládí rodina nalézala štěstí v sobě samé a nesnadnost cestování ještě napomáhala hájiti vstupu do tohoto malého Edenu, jež obohacovaly jeho Tradice a jež okrašlovalo v nejbližším okolí přátelství. Tam každé srdce mělo svůj pokoj a každý duch svou vybranou radost. Dnes, a jest kruté, máme-li to říci, lidé se obejdou jak bez teplé náklonnosti domácích, tak i bez přátelství. Následkem nevděku a hrubosti srdcí synové se snaží vymaniti se ochraně a poruč-

<sup>1)</sup> Řeč knížete Liechtensteina o Sociální Otázce na Sjezdu rakouských katolíků ve Vídni; 3. května 1877.



nictví svých otců; a jestliže schůze, kavárny, záležitosti zabírají přes míru muže a odvádějí ho od krbu, přepiaté toalety žen ukazují, že myšlení jejich nepřebývá již pokojně v jejich příbytcích. Všechno strhuje srdce, lehčí a zatvrzelejší než kdy jindy, aby nahradily blaho pomíjivými zábavami.

Jistá cizinka, pobývši jednu zimu v Paříži, pravila: „Nemiluji Paříže, protože možno se v ní obejít bez štěstí.“ Nyní většina lidí se chce obejít bez štěstí; neboť štěstí (blaho) vyžaduje ctností, o něž se již nikdo nepřičiňuje. Srdce se potrácí, vadne, odumírá, srdce se nám nedostává a přichází smutek, aby se ubytoval v místě, kde bylo a jež opustilo. – A doprostřed této „pouště lidí“, v tento kraj zpustošený, kde rodina nevydává než několik vyschlých zákrsků a kde přátelství nenabízí již na každém kroku svých občerstvujících zdrojů, v těchto jalových píscích, v nichž dobrotivost, čest a dobrý mrav na konec hynou, vidí se v této chvíli uvrženy duše plné citlivosti a něhy.

Snad zapomínáme, že Bůh, aby posilnil a ukojil srdce člověkovo, aby mu bránil příliš se otevřítí tomuto životu, že chtěl, aby byl všude pohlčován životem praktickým. Všude požadoval od synů lidských, aby pracovali bez únavy, nedávaje jim lhůty od kdy do kdy, aby pracovali a tím aby mohli svobodně žít; a děvčata z polí nemívala též ani chvílky na čtení nebo snění. Proto také mívali jsme rody silné, rody vy-



loužené v činnosti praktické, z nichž vycházeli praví mužové. Dnes je nahrazujeme na všech místech pokolením čtenářek a písarek, domýšlivců a snílků.

Aby byla léčena slabost vůle, v níž nás zanechal Pád, Bůh nám dal život, v němž úsilím má býti vůle znovu doplněna a tak srdci navrácena jeho ušlechtilost. Nemírnou četbou a sněním zavádíme do tříd osvícených život, jímž se vůle přímo otupuje a srdce čím dál tím více vyčerpává a obrací ve vyprahlou pustinu. Budeme moci dlouho unikati bez nebezpečí prvotní výchově, již sám Bůh s otcovskou pečlivostí připravil všemu lidskému plemeni?

Tato nemírná četba, jež teď vstoupila do našeho života, nadouvajíc obraznost, rozvinuje jisté podružné vlohy na úkor energie vůle a zdraví srdce. Vtiskuje vyumělkovaný rozmach schopnostem, odvedeným od jejich účelu<sup>1)</sup>, a tím ztrácejícím svůj předmět; nezbytně pak zvracejí se samy na sebe, tyjí jen ze sebe a tím vším se jen krutě rozdírají. A tu srdce, stáčejíc se takto v sebe sterým způsobem, aby našlo odpočinku, kterého již nenajde, bohaté smyslnými žádostmi,

---

<sup>1)</sup> Obraznost a literatura porušily své prozřetelnostní poslání. Tak na příklad božské umění hudby, dané nám, abychom byli přenešeni v okouzující dojem radostí, jež spojují tři věčné Osoby, slouží dnes k nočnímu tancování a k ohavným refrénům ulice. K vytěžení falešných citů jest za našich dnů tolik spisovatelů, jako v politice rejdilů, kteří si obrali za úkol rozšiřování falešných principů. Armáda literátů pracovala na našem úpadku, jedni rozbourávajíce Víru, druzí

ale chudé vážnými snahami, vidí se „náchylnost k přepjatostem, k nesmyslným nadějím, k marnému zmítání se, k jezdění s místa na místo, k bezdůvodným obavám a strachům“, k vrtošivosti, rozmarům, k domýšlivosti, k přehmatům, k rozmrzelosti, ba i k hněvu, a odtud již jest jen krok k ustavičnému hlodání bolesti. Útrapy a sklíčenost, jimiž tento chorobný stav opřádá život, ničí poznenáhlu vzpruhy duše a ženou ji ve všechna nebezpečí, jež se rodí ze skleslosti. Ti, kdož bloudí v těchto žhoucích prázdnotách, plují co chvíle kolem úskalí zoufalství a snadno mohou se dožítí toho nejhoršího; a ke všemu dusí člověka nával jeho žádostí. Jest teď příliš vzdálen od Boha a nemůže již volně dýchat.

Ano, mezi znepokojujícími znaky našeho úpadku, ten, který se snad dosti nevidí, jest návyk, jemuž se teď napořád hová v třídách zámožnějších a jenž přechází i v třídy nižší, totiž návyk čísti místo jednati; umělý a ubohý to způsob těžení z bohatství duše! Třeba věděti, že tyto četby, příliš často prázdné, obyčejně míjející velké autory nebo knihy Víry, působí

---

rozmatlávající srdce, jiní zase strhující pradávna zřízení a mrav toho neb onoho kraje nebo země pomocí liberalismu. V tuto hodinu rozbourávají rozum. Osudné plemeno, jež by bylo dobře zahnati zpět k roztloukání hrud za počestným oráčem a k pumpování močky na hnůj, kydaný z chlévů statnými děvečkami. Udělali by tak místo těm, kdo ještě něco *umějí*.



na naši duši na způsob opia: na chvílku ji vzrušují, aby ji pak uvrhly do ještě hlubší malátnosti<sup>1)</sup>. Jednoho dne podlehne, oslabena nedostatkem své pravé potravy, totiž milostí, jež provázejí nebo podněcují činy u člověka. Tyto četyby přivodily změkčilost nebo otupělost srdce, jež pozorujeme u osob, čím dál tím četnějších, jež neumějí již nic snášeti. Jak se potom vypořádáti s životem, v němž jest více než kdy jindy neštěstí, vnitřních utrpení, nemocí bez konce, nesčetných domácích strastí? Odtud nový pramen samovražd, připojující se k těm, jež otevřely lenost, bída a skepticismus.

Viděti se ve světle, cítiti tlouci své srdce, míti ten krásný dar Boží, jemuž se říká život, život! a protože se v něm nalézá vzdech, odhazovati jej s hněvem smrti, lámat stvol, na němž se měl objeviti plod věčné lásky a blaženosti. Tato odporná zběsilost, jež se stala denním zločinem, není-li dostatečným příznakem očitého chřadnutí srdcí, jež následkem nevědomosti a zbabělosti upadají v poslední nebezpečí naprostého zblbnutí?

Tento morální pauperismus, právě tak úděsný jako pauperismus hmotný, vyplývá jako tento z nedostatku Víry. A zatím co pustoší celou řadu duší, nevi-

---

<sup>1)</sup> I tato kniha bude omamujícím vzněcovadlem, nepodaří-li se jí rozptýliti některé mraky a nepobídne-li nás k činům.

díme-liž druhou řadu smutně zmenšenou sobectvím, studeností, lakotou, rozpustilostí a nečestností? Když Boha již v něm není, kde jest člověk? Třeba se diviti, že pak sbíhají se naň zároveň nízkost, zločiny a bolesti? A jestliže žádná moc nemůže oddělití naši duši od Boha, do jaké nevýslovné muky nezbytně upadá, když sama od sebe se odtrhuje?

Známe všechn svůj smutek a všechnu svou bídu, když se řeklo, že člověk ztratil Ježíše Krista. Právě tak, že ukázali jsme člověku všechny léky a pomůcky, když se mu řeklo, že nenajde vnitřního veselí než návratem k Ježíši Kristu. Nuže s veselím člověk znovu najde velikost: jak popříti, že v Evropě úpadek národů datuje se ode dne, kdy začal úpadek duší oslabením Víry?

Jsme tedy nešťastnější nikoliv jen proto, že povahy, obyčeje, zákony, city, stav hospodářský spolupůsobí k tomu, aby náš život byl méně ušlechtilý, rozbouřenější, bolestnější než před Revolucí, ale proto, že nejsme již v prostředí křesťanském. Nemáme již v sobě síly, nemáme již života Boha; láska vyhasíná a my zůstáváme kořistí zármutku rázu zároveň skleslého i opuštěného.

Vidíme již, že jsou zlé smutky a zlé bolesti. Bolesti, jež přinášejí smrt, nemohly by býti zařaděny mezi zákony světa; neboť bolest má jiné poslání: jest k tomu, aby upomínala, aby dávala výstrahu, vzpružuje nebo očišťuje srdce, nebo i dodává nový vůz odvaze. Na



této nám záleží, tuto budeme studovati, abychom se uchránili ostatních.

Vznešené myšlenky, na něž přicházíme, rozjímající tuto bolest, jsou schopny přinésti potěšení duším, jež nepohrdly světlem, aniž klnuly svému bytí. Ale ani nejvyšší kontemplace nedovedou nahraditi sílu, která přichází z modlitby a nastupuje po činu. Nuže, činem po výtce, činem, který všechno spojuje, který všechno léčí, toť milosrdenství. Činná láska chová pro nás zároveň sílu i uspokojení. K ní bylo by třeba teď řídit všechny naše myšlenky.

Kéž se naše duše obrátí k činné lásce, protože již nemají síly hledati pomoci v rozjímání! A milosrdenost nejen léčí všechno v životě, ale jednoho dne naše místo vedle Boha bude v poměru k této lásce znamenáné.

Třeba tedy opakovati těm, kdož se zastavují při smutném hledisku Homerově: Nenaříkejme si ani na smrt, ani na život. Zdravý smysl praví, že tento život jest nám dán, abychom sklidili hodně ze života Božího, z ovoce Ducha Božího. Která jiná příčina než tento Duch mohla by stvořiti, oživiti a oblažiti duši? Jen On nám může poskytnouti daru síly a vnitřního pokoje. Bychom rozmnožili v sobě Ducha Svatého, použijeme kde čeho: modlitby, která Ho přitahuje, svátostí, které nám Ho dávají, umrtvování, které nám Ho uchovává, konečně dobrých skutků, které nám Ho přivtělují<sup>1)</sup> a uschopňují v nás jeho vzrůstání... Ma-

<sup>1)</sup> Přivtělují znamená zde prolínavé spojení, sloučení.

jíce Ducha Svatého, čím vlastně můžeme trpěti? Pouhá myšlenka na toto majetnictví vzněcuje sílu, převyšující jakoukoliv sílu, sladkost nad každou sladkost, udatnost a odvahu na rovni všem heroismům.

BLANC DE SAINT BONNET



Jacques Rivière

## KATOLICISM A NACIONALISM

Ať v sebe větší pokušení mne uvádějí moji přátelé, Schlumberger a Ghéon, vyzývajíce mě, bych doplnil svou myšlenku novými objasněními — o chuť by nebylo, neboť jen sledovati správné řešení takové delikátní otázky bylo by velmi zajímavé — přece se toho vzdávám: jsme příliš, nezhojitelně daleko od sebe. A tak bude opravdu rozumnější, když spor zastavíme. Konec konců jedině zkušenost, a ke všemu ještě zkušenost budoucí dovede v tom rozhodnouti. Toliko nejbližší léta budou s to nám ukázati, zdali Francii bylo nebo nebylo třeba toho intelektuelního kyrysu, jímž Strana Intelligence chce ji míti obrněnu. Zatím co budeme čekati, podstatné jest, abychom dobře pracovali, každý s idejemi, k nimž se hlásíme. V tom se na tolik všichni shodujeme, abychom si to uložili jako první zákon.

Tedy se nedožaduji slova než pro poznámku druhořadou. Když Jan Schlumberger napsal: „Kdybych byl katolíkem, byl bych podepsal provolání Strany Intelligence“, dobře vidím, co měl na mysli. Zřejmě chtěl říci, že jemu, protestantu, vstoupení do Strany Intelligence jedině zapovídá to, že nemůže uznati svrchovanost katolické Církve a považovati ji za činitele národního obrození. Ale toho si neuvědomil, že takovouto větou přímo každému katolíkovi ukládá za povinnost, aby přilnul ke Straně Intelligence.

Nuže, já této povinnosti přijmouti nemohu. Mezi oběma



slovy, která uvádí pospolu Jean Schlumberger, nemohu při sebe lepší vůli vypátrati ani nejmenšího vztahu, ani nejmenší souvislosti. Neboť konec konců nepotřebujeme se ani jedni ani druzí tvářiti déle tak, jako bychom neviděli, že Strana Intelligence je proto tak halena v dýmy, aby se hned nevidělo, že jest to stále táž *Action Française*. A jaké pak pouto může býti mezi katolicismem a *Action Française*? Co pak může v prvé podněcovati, aby se člověk sjednotil s druhou? Žádám, aby mi byl citován článek nauky katolické, z něhož logicky vyplývá „úplný nacionalism“.

Nejde o to, co se děje ve skutečnosti. Vím velmi dobře, že množství katolíků se dalo pod korouhve *Action Française*. Ale tvrdím, že by sotva našli ve své víře, co je pohnulo k tomu, aby se tam dali najmouti.

A kterak by to našli, když přece *Action Française* pracuje o čemsi, co je naprosto protikatolické? Není ani třeba připomínati, že Maurras jest nevěřící, ani poznamenávati ještě znova jeho mnohonásobná prohlášení, ne-li atheistní, aspoň při nejmenším radikálně pozitivistní. Stačí pohleděti na jeho dílo, na vliv, který má na duchy: dlužno býti slepcem, aby se nevidělo, že spěje k zjalovění veškerého sklonu, veškerého citu křesťanského.

Nejprv tím, že klade kult Vlasti na místo kultu Boha, zabavuje nadobro všechno náboženské dychtění a schopnosti klanění ve prospěch Vlasti. Nacionalism, jak on mu vyučuje, stává se skutečným modlářstvem. Tento nacionalism chce tomu, aby Francie byla milována a aby jí bylo slouženo nikoliv pro všechna dobra, která v ní jsou, ale proto, že jest jediným Dobrem, jež si možno pomyslit, že jest skutečným



Absolutnem. Potírá-li Maurras s takovou zuřivostí veškeru metafysiku, sesměšňuje-li tak snadno všelikou víru v skutečnosti neviditelné, tu nečiní tak z hlubokého přesvědčení pozitivistického, nýbrž proto, aby nic se tak nerozmohlo jako Vlast, leda to, co jí zajišťuje záda, a aby ji uchoval jako Svrchovaný Předmět, k němuž tíhne všechna naše péče.

Nic méně katolického, nic pohanštějšího, nic sverepějšího, než takováto nauka. Co se stává s Bohem v této záležitosti? Jaké místo mu zachovávají? Do jakého podkroví jest vyhoštěn? Úplně ho potlačit, to by bylo nepolitické, a proto mu nechávají úlohu jakéhosi čestného předsedy. Ale přísně mu odměřují hold. Chce-li s nimi něco míti, nezbyvá mu, než aby přišel ztotožnit se s Vlastí, nezbyvá, než aby se učinil jejím patronem a aby se dal zapsati do sdružení, které jest přesným protějškem toho, več snažili se ho uvězniti pangermanisté. Křesťan nemůže přijmouti této komedie a nemůže jí pociťovati než jako posměch své víry.

\*

Protikatolickou *Action Française* jeví se i tím, že za nic si nechce povšimnouti, co utrpení pro jedince může plynouti ze snahy o velikost té neb oné země, a jakou bolestí musí obecně býti vyvážena na světě každá moc.

Nejsem sentimentálně založen; nic mne tolik nenudí, jako soustrastné rozněžňování. Není mi protivnější literatury nad onu, v níž se nízce káže lidské bratrství a vespolné objímání.

Ale konec konců se přiznávám, že strasti druhých, byť mých nepřátel, „přece se mne jen dotýkají“, a že samovolně si přeji, aby se jim vyhnuli. Podle toho se cítím křesťanem,



katolíkem. A právě proto, že *Action Française* v tomhle jest jiného smýšlení, jest mi nesnesitelná. Její ustavičné vy-  
zývání k násilí, její starost, aby probouzela, oživovala, jak jen  
možno vše, čím se lidé přirozeně staví proti sobě, čím se  
znenávidějí, její úmysl do sytosti prohlašovaný, stále udržo-  
vati bědu a zmatek u těch, kteří nám jednou chtěli zlého, zdali  
to nejsou přímá úsilí proti nauce Kristově, a zdali se nesnaží  
zničiti ten krapet, který spravedlivě ještě na světě z „kato-  
licity“ trvá?

Aniž bychom byli internacionalisty, můžeme si přec jen  
předobře nepřáti, aby nynější zášť se zakořenila. Jest-li kdo  
katolíkem, má si žádati, byť se i neodvažoval doufati, že  
se to hned stane skutkem, jejich postupného zanikání a znovu-  
navázání vesměrných svazků. A tedy, jest-li kdo katolíkem,  
bude dalek toho, aby lnul k *Action Française*, dalek toho,  
aby se dal svést více méně obratným škraboškám, jimiž se  
ráda zastírá, naopak jest třeba vzepříti se jí úplným, klidným  
odporem veškeré duše, jest třeba, aby se každý dovolával  
proti ní práva uchovati si též lásku k bližnímu a k Bohu,  
práva, aby si směl mezi rozmanitými tužbami a zálibami,  
k nimž se cítí puzen, udržeti kázeň a podřízenost, jichž si tato  
lásku vyžaduje, práva, nechápati vlastenectví tak, aby vyba-  
vovalo člověka z všelikého náboženského a lidského citu.

*Přeložil Bohuslav Reynek.*



RENÉ VILLARD

## R. P. BERNARD VAUGHAN

Nejoriginálnější osobnost anglického katolického světa právě zemřela.<sup>1</sup> R. P. Bernard Vaughan vydechl naposled v sídle Rochamptonských jezuitů ve věku 75 let. Noviny celého světa oznamovaly tuto smrt a mnohé přinesly též zajímavé zprávy o slavném kazateli.

Byl synem podplukovníka Vaughana de Courtfield, otce 14 dětí, z nichž Bernard byl dvanáctý. Šest jeho bratrů vstoupilo do řádů a šest jeho sester přijalo závoj jeptišek.

Otec Vaughan byl obávaný kazatel. Prudkostí a odvážností jeho řečí lze ho srovnávat jenom s italským mnichem Savonarolou, jehož dantovské rysy možno spatřit v Britském Museu v Londýně. Osobnost otce Vaughana charakterisovala jeho odvaha za každých okolností. Se stejným kli-

---

<sup>1</sup> V prosinci 1922.

dem předstupoval před nejelegantnější kruhy „West-end-u“ (západ. lond. čtvrt) jako před „Slums“ (zlopověstné čtvrti) „East-endu“ (vých. čtvrt), kam nezřídka přišel zpovídati umírající „děvčata“. Miloval odpor a bylo možno viděti ho, jak vyzývá zástupy, složené téměř ze samých protestantů, aby vstoupili do lodičky sv. Petra. Žádný, zdá se, . . . neprotestoval. Neprotestovalo se ani — aspoň veřejně — když se Vaughan s boksérskou prudkostí vrhl na „Fast Smart set“ (prostopášně světáckou společnost) May-Fair a Belgravie, odsuzuje jejich zpustlosti a hanebnosti s takovou prudkostí, že posluchači byli jakoby ohlušení ranami, jichž se jim dostalo. Mohlo by se o něm říci spíše než o Bourdaloueovi: „Bije jako hluchý“. Zdá se, že měl v nenávisti zvláště „Wordlings“ (světáky) a „Club-men-y“ (kavárenské povaleče), jež přirovnává k nejzatvrzelejším hříšníkům bible a na něž vrhá prokletí jako Kristus na fariseje, tyto „obílené hroby“.

Otec Vaughan jim volal tyto pravdy s kazatelnou s prudkostí rozpoutaného živlu. Kdo neviděl kázati tohoto hrozného Jezuitu, nemá ponětí o náboženském přesvědčení. Věděl, že nejlepším prostředkem, účinkujícím na zbahnělá svědomí jeho vybraných posluchačů, je silný úder, a proto do nich bil jako hrom.

Jednácím prostředkem měl jedině prudkost; nádherně ovládal ironii. Jeho kresba ženy světa je v tomto ohledu charakteristická. Kněz tíhne vždy jaksi k tomu, aby s kazatelnou útočil zle na slabé pohlaví a šetřil mužů. Je vždy jist,



že ženy za ním půjdou vždy, ale nechce zastrašiti muže. Vaughan opravdu neznal ohledů vůči jistým ženám, jež nazývá „Smart and dainty ladies“ (lehkovážné, vyšňořené ženy).

„Jsou o něco lepší než divoši, řekl jim v kapli Farm-Streetské, jsou neméně kruté, ale jsou mnohem úskočnější. Neboť žena není muž. Je-li dán zákoník mužské mravnosti nebo nemravnosti, můžete říci téměř vždy s naprostou jistotou (se zřetelem na řadu okolností), jak bude muž jednati, zatím co u ženy, ať jsou její mravní názory jakékoliv, nikdy nevíte, co za té či oné okolnosti učiní, a to je jediná vaše jistota.“

Neřeklo by se, že to mluví tlumočník Aurel před zamlklým plukovníkem Bramblem? Zvláštní přirovnání, ale čtenáře Mauroisovy jistě nepřekvapí.

Měl jsem příležitost slyšeti Vaughana v té farmstreetské kapli, z níž učinil svou řečnickou tribunu. „Wordlings“, „Club-mens“ a ty „Smart and dainty ladies“ přišli houfně k tomuto severskému Savonarolovi, jehož podle výroku Pia X. sama „Prozřetelnost poslala občerstviti se do Londýna“, pro trpká naučení.

Přišli ve večerních úborech vyzbrojeni vějíři, neboť to bylo v červenci 1906. Zatím co kazatel otíral své čelo smáčené potem, ovívaly krásné posluchačky své zrudlé obličeje, ať již z přílišného horka nebo proto, že stud nad jejich hříchy se jim hrnul do tváří.

Bylo to vášnivé jako román, dramatické jako divadelní hra. „Publikánů“ tam bylo málo, ale ti, kteří přišli, pociťo-

vali tajnou radost, neboť „fariseové“ tam byli rozbíráni s nezvyklou přísností.

Otce Vaughana již není a já si dovoluji říci jako Bossuet: „Zemřel velký hlas, vyhasl veliký žár.“ V jednom deníku jsem četl tuto větu, nad níž jsem se zamyslel: „Bernard Vaughan byl pochován na hřbitově sv. Marie. Vyprovodila ho tam *elita* anglické aristokracie.“ Lidé z vyšších kruhů, ty „Smart and dainty ladies“, byli příliš jemně vychováni, aby zanevřeli na tohoto „muže vyššího světa“, který hrál před mocnými země úlohu sv. Jana Křtitele před Herodem. Ale není již Herodiad!



## HŘÍCHY KALAMAFOO

Hřichy Kalamafoo nejsou nachové ni karmínové.  
Hřichy Kalamafoo jsou rozhodně šedé, kalné jak pomeje.  
Ale hříšníci, kteří tam hřeší v Kalamafoo, též nejsou nachoví ni  
karmínoví.

Blíží se barvě kalné a šedivé — a někteří zpívají, že zbělejí nad  
sníh — a jiní: Měli bychom se trápit.

Tož Kalamafoo jest místo na mapě  
A osobní vlaky tam zastavují  
A z továrních komínů se kouří  
A potravinářské obchody jsou v sobotu na večer otevřeny  
A na ulicích je volno pro občany při volbách  
A obyvatele počítané při sčítání.  
Sobotní večer je slavnostní večer.

Poslouchejte na vlastní uši v sobotu na večer  
v Kalamafoo

A řeknete si: Slyším Ameriku, slyším,  
cože to slyším?

Hlavní třída tam probíhá středem města  
A je tam špinavá pošta  
A špinavá radnice  
A špinavé nádraží  
A vlajka Spojených států křičí, křičí hvězdami a pruhy do všech čtyř  
světových stran na Lincolnovy narozeniny a čtvrtého července.

Kalamafoo líbá něčemu vzdálenému ruku.  
Kalamafoo volá po širém obzoru, po chvějivě stříbrném andělu, po  
děsivě tajemné záhadě.  
„Jsme tady, protože jsme tady,“ taková je píseň Kalamafoo.  
„Nevíme, kam jdeme, ale jdeme svou  
cestou,“ tak znějí slova.  
Na náměstí jsou bronzoví ohři,  
ohři, kteří vyhlížejí daleko za náměstí.

V Kalamafoo, tam milenci  
Chodí k hlavnímu okénku na poště,  
Řeknou své jméno a žádají dopisy  
A žádají opět: „Opravdu tam není pro mne nic? Podívejte se,  
prosím, ještě jednou — jistotně je tam pro mne dopis.“

A milenci chodí na radnici,  
Řeknou svá jména a praví: „Dejte nám svolení k sňatku.“  
A pak jdou do obchodu se zbožím na lhůtu a koupí si na splátky  
postel a hodiny  
A děti vyrůstají a ptají se navzájem: „Co dělat, abychom zabili čas?“  
Vyrůstají a chodí na nádraží a kupují lístky do Texasu,  
Pennsylvanie, na Aljašku.  
„V Kalamafoo je hezky,“ říkají. „Ale chci vidět svět.“  
A když shlédnou celý svět, vracejí se zpátky a říkají, že všechno je  
jako v Kalamafoo.

Vlaky přijíždějí od východu a pískají na křižovatkách  
A hučí dál na západu k broskvové krajině a k Chicagu  
Anebo přijíždějí od západu a letí dál k battle-creeckým tržištím  
na snídaně  
A k štěnicovitým nebesům detroitským.  
„Slyším Ameriku, slyším, cože to slyším?“  
Pravil tulák, loudaje se po chodnicích v Kalamafoo.  
Loudaje se a vyptává se a čta nápisy.



Ó, ano, jest město jménem Kalamafoo,  
Místo na mapě, kde vlaky meškají.  
Viděl jsem tam nápisy obchodů pěti a desíticentových  
A Vedoucí petrolejovou společnost a Mezinárodní obilní  
A hřbitov a hřiště  
A pult na objednávky, kde lze dostat stoh pšenice  
A hernu, kde se rounder šklebil a důvěrně pravil:  
„Což abychom si v klidu zahráli?“

Tulák se loudal dál a tázal se:

„Děláte zde kytary?

Děláte skřínky, v nichž by zpívající větry z lesů rády usínaly?

Napínáte struny, po nichž zpívající větry z lesů povídají  
a tiše zpívají?“

Odpověď: „Vyrábíme zde hudební nástroje.“

Viděl jsem tu kostely s věžemi jako jehlice do klobouků,  
Závody se vzorky rakví za výkladními skříněmi,  
A všude nápisy, že budete zaručeně spokojeni,  
Střelnice, kde lidé zabíjejí napodobené holuby,  
A byli tam lékaři pro nemocné  
A právníci pro ty, kdož čekají v žaláři,  
A pohodný a dozorce nad ulicemi  
A telefony, vodovody, tramwaye  
A noviny se záplavou telegramů ze sesterských měst Kalamafoo  
z celého světa.

A tulák loudaje se pravil:

Kalamafoo, ty nejsi ničím samo o sobě:

Zdá se mi, že jsem tě viděl už dříve na mnoha místech.

Jsi-li ty plané, je Amerika též planá.

A loudaje se pravil trpce:

Nežli jsem přišel do Kalamafoo, byl jsem mlčelivý.

A nyní žvatlám, Bůh mi pomoz, žvatlám.

Kalamafoo, oba dva zmizíme.  
Nejprve mne vynesou nohama do předu  
A tebe čas s deštěm rozhlodá na prach  
A větry tě odvanou.  
A stará, stará matka pokryje mé kosti zeleným mechem  
A zeleným mechem pokryje i kameny z tvé pošty a radnice.

Nejvíce

Miloval jsem tvá děcka, která si hrají na ovečky  
A vyřezávají svá jména na plotě míčového hřiště.  
Věděla pokaždé, když jsem je oklamal, kdo byl oklamán a jak.

Nejvíce

Miloval jsem rudězlatý kouř tvých západů;  
Miloval jsem měsíc s kotoučem,  
Vznášející se nad tvým náměstím;  
Miloval jsem bílá jitřní jíní ze stříbra na počátku zimy  
A nach nad tvými železničními kolejemi a skladišti dříví.

Tvé toužící srdce jsem miloval, Kalamafoo.

Zpíval jsem sbohem, sbohem tvým snům.

Zpíval jsem sbohem tvým nadějím a písním.

Kéž dá Bůh, aby byli na tvém náměstí bronzoví ohaři,  
Ohaři s bronzovými tlapami hledící k širému obzoru, kde  
je chvějivě stříbrný anděl, děsivě tajemná záhada.



## CHLAPEČ A OTEC

Chlapec Alexandr chápe, že otec je slavným právníkem.  
Kožené zákoníky Alexandrova otce naplňují světnici jako seno  
stodolu.

Alexandr požádal otce, aby mu dovolil vystavět dům,  
jako stavějí zedníci, dům se zdmi a se střechou  
z velkých kožených zákoníků.

Dešť bije do oken  
A dešťové kapky stékají po okenním skle  
A dešťové kapky skluzují se zelených okenic na okraj.

Chlapec Alexandr sní o Napoleonovi v dějinách Johna C. Abbota,  
o Napoleonovi vznešeném a opuštěném, jemuž se křivdí,  
o Napoleonovi, jemuž se křivdilo za živa a jehož památce se  
křivdí.

Chlapec Alexandr sní o kočce, kterou viděla Alice, o kočce, která  
zmizela ve tmě, a jenom její zuby v ztrnulém úsměšku svítily  
do šera.

Buvoli, sněhové vánice dole v Texasu, v samém výběžku Texasu,  
pašujícího přímo do Nového Mexika,

To se vkrádá Alexandru do jeho snění u okna, když otec rozmlouvá  
s cizinci o půdě dole v okrese Hluchého Smitha.

Alexandrovův otec praví cizincům: „Před pěti lety vyjeli jsme si  
fordkou na prerii a lovili jsme antilopy.“

Jen jednou, dvakrát za dlouhou dobu zaslechl Alexandr, jak otec  
pravil: „Má první žena, to a to a tak a tak.“

Několikrát řekl otec něžně Alexandrovi: „Tvá matka . . . byla  
krásná žena . . . ale nemluvme o ní.“

Alexandr poslouchá vždycky dychtivě, když otec prohodí: „Má první žena“ nebo „Alexandrova matka.“

Alexandrův otec kouří doutník a anglikánský duchovní kouří také doutník a často se ozývají slova: tajemství života, tajemství života.

Ta dvě slova doléhají matně a šedě Alexandrovi k hlavě; zatím co dešť bije do oken a dešťové kapky stékají po okenním skle a dešťové kapky skluzují se zelených okenic a po okraji.

Ta dvě a pak: Jest Bůh, nutně jest Bůh, jak může pršet nebo svítit slunce, není-li Boha?

A tak od Napoleonových křivd a ztrnulého výsměšku kočky přes buvoly a sněhové vánice Texasské až k matce a k Bohu, tak trvaly matně šedivé dešťové sny Alexandrovy pět, možná deset minut, odměřující zvolna a lehce dešťové kapky na okenním skle a kapky skluzující se zelených okenic dolů po okraji.



## M Ý Š L E N K Y N A D O M O V

Na skalách u moře zelený mech.  
Na skalách v lese jahody.  
Vzpomínám si na tebe.

---

Pověz mi teď, jak ti scházím.  
Řekni mi, jak se vlekou hodiny.

Pověz, jak dny svírají  
srdce ocelovou brzdou.

Znám prázdné hodiny jak žebrákův prázdný pohár a jako  
rukáv vojáka bez ruky.

Pověz mi . . .

## Š P A N Ě L S K Á .

Upři na mne své černé oči.  
Nežádám od tebe ničeho pod broskvoní,  
Upři své černé oči na mé šedé  
jako kopí bouře.

Vzduch pod broskvovými květy  
je růžová mlha.

Z CARLA SANDBURGA  
přeložil Alois Skoumal.



PAMÁTCE VŘELE MILOVANÉ  
DCERUŠKY

*Dcero, již nenáleží želeť jen nějaká léta,  
sladká ozdoba a radosti našeho domu,  
ať jest mi souzeno sebe méně života,  
žádné noci ni dne mi nemine bez tebe.  
Tvůj věk neuzřel ni dvakráte šestero let  
a vyplnila jsi krátkou lhůtou doby dlouhé.  
Nezralá sice, ne však nedokonalá ;  
Bůh v tobě uspíšil veliké dílo.  
Vesele jsi se družívala k dívčí hře,  
vesele's žertovala, vesele's skotačila ;  
často však tak, že jsem si myslíval, není tě tajno,  
odkud jsi a kterou cestou se brzy navrátíš ;  
jako příchozí, který se veselí v našich krajích,  
nechce však býti nepamětliv otcovského domu.*

Nenáhly byl běh nemoci, ani nás vůbec nezačala  
mučiti bolest tak drahé hlavy;  
byla však pomalu zbavena zemdlevši ústrojí života  
i sklonila v tichém pokoji sladkou hlavu.  
Bylo to v poslední den, když ráno jsem přinesl obraz  
a položil jej na smrtelné lůžko.  
Ona objevši mou hlavu řekla: „Rozmilý tatičku,  
víšli pak, otče, jak velmi tě dcera tvá miluje?“  
Bůh, kterýž sám tak učil hasnoucí dívku,  
jak blízek stál tomu panenskému loži!  
Přistupovali jsme tam jak k posvátnému oltáři,  
zde bydlela sladká oddanost, zde láska.  
Tys mi byl svědkem, předrahý lékaři, také ty,  
služebnice věrná, stejnou snahou s ní spojená.  
Neméně pak milovanou byla družkám,  
které ji mínily přijmouti do své družiny;  
jež rády si hrávají na různé osoby  
a oblékají i pláště dělané vlastní rukou.  
Naši zvou asfodelním jménem Pavlou;  
jest přineseno vzácné roucho a bohyně hodné.  
Káží královně elysejských niv, ať vystoupí,  
a celá četa obřadně pozdravuje malou vládkyni.  
Jak slušela hubené tváři úsměvná hrdost,  
jak hezky se rděla bezkrevná líce!  
Jedna z nich dávno chtěla vyznamenati svou družku  
skvělou malbou dle svého nadání.  
I maluje obraz, kterak má Pavla, byvši přijata do nebe,



podává Bohu stydlivě narcisy.  
Pacholík Kristus, usmívaje se s panenskou Matkou,  
vztahuje k milým darům dětské ručky.  
Obletuje ho množství něžných andělíčků  
a hojně hvězd svítí na blankytném nebi.  
Dole se zelená země; půda je všecka pokryta  
bílými liliemi smísenými se žlutými narcisy.  
Takto si rád myslívám, že byla přijata na nebe  
má dcerka, jež mívala v srdci, co všude se stkví.  
Shlédni na nás, můžeš-li tam pamatovati na své,  
čím větší se těšíš blízkosti Boží.  
Ty však, otče, jemuž se bez zásluhy dostalo pásti tu  
ovečku,  
již Kristus laskavě pozdvihl do svého klínu,  
chop se úkolu, jež Pán ti udělil a k zásluze nebo  
trestu přičte,  
nežel té, jež ti byla odňata, uč se ji následovat.

# NADĚJE

*Památce přítele*

RADOVANA NOVÁKA

Jako všechny ostatní křesťanské ctnosti a milosti má též Naděje hluboké základy. Jest částí zcela zvláštního životního názoru, jenž tkví v křesťanství, a jež přinesl na svět Ježíš Kristus jako nové zjevení. Chceme-li poznati, jaké čerstvé, novotné myšlenky a přesvědčení přineslo Evangelium, bude nejlépe, když pečlivě prostudujeme nová slova, kterých museli první křesťané užívatí. V Novém Zákoně nalézáme řadu mravních ctností, které neměly ve spisech mimokřesťanských buď vůbec místa, nebo se jich tam užívalo v jiném smyslu. Takovými slovy jsou: láska, radost, pokoj, naděje a pokora. Když křesťanství bylo čerstvé<sup>1</sup> jako nově ražený peníz, potřebovalo všech těchto slov. Náležejí křesťanství a udávají jeho ráz, jako „svoboda, rovnost a bratrství“ náležely francouzské revoluci, nebo jako „spravedlnost, rozvážnost, moudrost a statečnost“ náležely mravouce pohan-ské. Bylo by jistě záslužno sebrati vše, co jest o každé této nové ctnosti řečeno v Novém Zákoně, rozjímati si a zkoumati u sebe, co znamenají a v jakém poměru jsou k sobě. Srozumíme-li, co tato slova znamenala nejstarším křesťanům, poznáme, na čem křesťanství záleželo, a na čem mu stále ještě na světě záleží.

<sup>1</sup> Upozorňujeme, že to píše anglikán.



Před Kristem neučinil nikdo z Naděje mravní ctnost. Pohanům byla darem pochybné ceny, klamem, který nám pomáhá snášeti život, a vzácnou pobídkou k činnosti; celkem však *ignis fatuus*. Velmi příznačným jest řecký nápis, jímž si nadepsal svou villu v Cannes ten moderní pohan, jímž byl lord Brougham:

„Jsem v přístavu. Sbohem Štěstí a Naděje!  
Tropte si šašky s jinými, já s vámi skoncoval.“

Naděje jest pohanské filosofii stejně jako Schopenhauerovi v nadídlem, jímž nás příroda chytá za nos jako udici a nutí nás, abychom sloužili jejím cílům, jež nejsou našimi.

Obraťme se teď k Novému Zákonu. Jest to věru podivná věc, že ve všech čtyřech evangelích slovo naděje ní jednou se nevyskytuje. Mnoho jest o tomto *předmětu* v učení našeho Pána, ale pro jméno třeba se obrátiti k Epištolám. Svatý Pavel silně zdůrazňuje, jaké ústřední místo v křesťanské povaze zaujímá Naděje. Jeho třemi základními ctnostmi jsou Víra, Naděje a Láska, úplně původní trojice, přijatá později novoplatoniky, kteří k ní přidali jako čtvrtou Pravdu. Jest velmi důležité, že svatý Pavel odsuzuje pohanství zčásti proto, že jeho přívrženci „nemají naděje a jsou na světě bez Boha“. Dodává, že jsou „nenávistníci a vespolek se nenávidí“. Nedostatek Víry, nedostatek Naděje a nedostatek Lásky – právě na tomto trojím nedostatku viděl pohanský život tak ubohým. Křesťany, praví, spasí Naděje. Kristus sám jest naší Nadějí; Kristus v nás jest Nadějí slávy.

Třikrát sdružuje Naději s trpělivostí; „jsa pamětliv vaší trpělivosti v Naději v Ježíše“; „trpělivost přináší zkušeni, zkušeni pak Naději“; „trpělivostí a potěšením z Písem máme Naději“. Stejně poučná jest i Epištola k Židům, jež jest pojednáním jak o Naději tak o Víře. Naděje jest kotvou duše, bezpečnou a pevnou. Je to Víra namířená do budoucnosti, Víra v přísliby Boží, i když hned zde na zemi často nevyplňují se tak, jak bychom si přáli a se nadáli. Celé dějiny vyvoleného národa ukazují, jak často musí Naděje umírat, aby žila; jak často se musí vzdávati nejlíbeznějších snů, a jak znovu vyprýští po trpkém zklamání; neboť taková jestí vůle Boha, kterýžto „předvídá něco lepšího“, něco, o čem jednou, byť ne v tomto čase, poznáme, že je to lepší, než več jsme doufali. Neboť čistá Naděje nikdy neuhyne, ledaže z jejích kořenů vyrostě ještě čistší. V první Epištole svatého Petra čteme, že jsme byli zmrtvýchvstáním Ježíše Krista znovu zplozeni k živé Naději; a v první Epištole svatého Jana je podán úplně jasně obsah křesťanské Naděje. „Nejmilejší, nyní jsme synové boží: a ještě se neukázalo, co budeme. Vímeť, že když se ukáže, podobni jemu budeme; nebo viděti jej budeme tak, jakž jest. A každý, kdo má tuto naději v něho, posvěcuje sebe, jakož sám svatý jest.“

Co jest to tedy Naděje? Co jest Naděje, jež jest sesterskou ctností Víry a Lásky? Jest to jen jakási nálada mysli, náchylnost k důvěřivosti? Je to jenom zvyk nebo schopnost, dívati se na věci se světlé stránky? Známe všichni cenu důvěřivosti. Chválí ji přísloví všech národů: „Kdo hledí na



mračna, nic nesklidí“ . „Kdo ztratí odvahu, ztratí všechno“ . Mnoho pořekadel mluví v témže smyslu. Je známo, jak je v lékařství důležité dodávat nemocnému odvahy. Důvěřivost znamená spokojenost, a spokojenost vede ke zdraví a zdatnosti. Je toto křesťanským tajemstvím?

Nikoliv, tohle to není. Křesťanství nás nenabádá k nějaké nepoctivé hře s duší, abychom se domáhali nějakých vnitřních nebo vnějších výhod. Křesťanství chce, abychom něčemu věřili jen proto, že je to pravda. A když praví, že je něco pravda, neznamená to jen, že to působí dobře, ani že se nám bude lépe dařiti „k větší naší spokojenosti“ , když tomu uvěříme. Znamená to, že co nám káže věřiti, jest objektivně pravdivé, částí toho, z čeho sestává svět, v němž žijeme, částí základů a zákonů Božího stvoření. Bude užitečno, když zde podáme dva nebo tři citáty z velikých theologů, kteří se obírali křesťanskou Nadějí. „Naděje“ , praví svatý Tomáš Akvinský, „je Bohem vlitá schopnost duše, skrze niž s určitou jistotou očekáváme oněch dober věčného života, jichž máme dosáhnouti milostí Boží“ . „Pravá moudrost“ , praví Dorner, „je totéž jako křesťanská Naděje, což není ani neznalost budoucnosti ani nejistota a pouhá planá touha, ale základ onoho pravého křesťanského názoru na svět, který probouzí láska k plodné činnosti“ . Biskup Francis Paget praví: „Budeme-li míti naději v křesťanském slova smyslu, budeme žíti, mysliti a jednati s naprostým přesvědčením, že cílem a účelem lidského života pro nás i pro jiné jest to, o čem mluví Bible. Nám jest možno uviděti jen

zčásti, jak je to vznešené a svrchovaně slavné. Připodob-  
niti se Synu Božímu, býti jako On, viděti ho tak, jak jest;  
býti čistý právě tak, jako On je čistý; býti bez poskvrny,  
bez hříchu, bez pokušení; žíti úplně v pokoji a v radosti a  
v lásce k Bohu a k těm, kdož jsou jako On, a tak žíti  
vždycky — toť myšlenky, které si jen slabě a stěží před-  
stavujeme; které jen velmi těžce spojujeme s tím, co nyní  
o sobě víme. Podává nám je však jasně a znovu a znovu  
Bible jakožto cíl a naplnění lidského života podle božích  
úmyslů; jako to, co máme míti na mysli, když rozjímáme,  
proč vlastně lidé jsou a co stojí za námahu a co za ni ne-  
stojí.<sup>1</sup>

Důvěrou křesťanskou bývají tedy udržovány nesmrtelné  
duše v časných zkouškách, když vědí, že Otec nebeský je  
miluje, že je Pán vykoupil a že Duch Svatý je stále při nich  
a pomáhá jim v slabosti.

Ale naše pokolení se nespokojuje touto odpovědí. „Víme  
(prý), že je to křesťanské učení, a to velmi utěšující. My však  
zatím musíme žíti na světě. Zajímáme se opravdově o tento  
svět a myslíme, že je správné, když se zajímáme o přítom-  
nost a budoucnost lidstva, zvláště v takovéhle době, kdy,  
jak se zdá, ocitá se evropská kultura i se všemi těžce vy-  
dobytými výtěžky v nebezpečí. Smýšlí křesťanství optimis-  
ticky i o tomto, či jenom o onom světě, jehož nevidíme, o  
zemi, která je tak vzdálená?“ Je třeba vypořádati se s touto

---

<sup>1</sup> *Hallowing of Work* (Požehnání práce), str. 36. 37.



otázkou docela poctivě, neboť ji nosí v dnešní době každý v hlavě. Neříkám, že bychom měli souhlasiti s podobou, v jaké se obyčejně podává. Křesťané za dlouhé doby bezpříkladné bezpečnosti a hrubě hmotného prospěchu hanebně sesvětšili. Ale nejušlechtilejších duchů naší doby zmocnila se silná touha po nápravě naší kultury a po příchodu království Božího na zemi, a zajisté nemůžeme si přát, aby tomu bylo jinak. Nemůžeme a nesmíme hlásati poselství, že je nutno vzdáti se těchto nadějí a snah. Nesmíme naříkati: „Ó kéž bych měl křídla jako holubice, neboť pak bych odletěl a odpočinul.“ Takový nářek nad únavou ze světa zní teď jako sobectví, ba skoro jako zrada. Tento svět jest jenom stínem nebes; ale jak praví Isaac Pennington, „stín jest pravým stínem, jako je podstata pravou podstatou.“ Přestaneme-li hledat ruku Boží v lidských dějinách, upírajíce zrak jenom na věčnost, může se nám státi, že budeme blouditi v pustém prostoru; budeme se vzpínat po nekonečnu a obejmeme prázdné přeludy.

Starý Zákon bude nám nejlepším vůdcem, budeme-li jej bráti jako zprávy o výchově trvajících po mnoho století. Bůh vychovával židovský národ k slavnému určení, jež mu přichystal „v plnosti času“. Nuže, židovství bylo na rozdíl od pohanství vždycky náboženstvím Naděje. Židé věřili, že Bůh se zjevuje v dějinách, že (jak praví německé přísloví) „dějiny světa jsou soudem nad světem“. Věřiti, že Bůh odměňuje spravedlnost a tresce nepravost; že se jeho rozsudky vykonávají v tomto životě, třebaže někdy pomalu; a že ne-

dopustí, aby spravedliví nadobro zahynuli. Proto má u Židů pravé poznání vždycky podobu předvídání; proto bývali jejich hlasatelé spravedlnosti vždycky proroky.

Hlavním předmětem Starého Zákona jest spor víry s tvrdými životními zkušenostmi. Jak praví nanejvýš správně svatý Pavel, Židé „proti naději věřili v Naději“. Nevzdávati se své důvěry a naděje v Boha, ačkoliv žádný národ se nikdy nedožil tak krutých zklamání. A je zvláštní, jak pomaloučku upouštěli od přesvědčení, že se tak či onak spravedlnost vykonává veřejně a v tomto životě. Je snadné vytýkati jim to; snadné nazývati je materialisty; snadné říkati, že se nikdy nedovedli povznést k Platonově nezištné lásce, k pravdě a kráse. Ale není v tom veliká počestnost bránit se, aby se náboženství neodlučovalo od tvrdé skutečnosti? Židé nemohli věřit v Boha, který by dopouštěl, aby se světu špatně vládlo. Raději se pokoušeli o všemožné vysvětlení zla na světě, jaké si lze jen představit. Hříchy otců bývají trestány na dětech; zdánlivě spravedlivý trpící je tajný hříšník; Boží mlýny melou pomalu — o všechna tato vysvětlení se po řadě pokoušeli a ještě o jiná. Konečně jim počaly svítat určité nové pravdy, že „koho Pán miluje, toho tresce“; že utrpení za jiného je zákonem vykoupení; a nejposléze, že spravedliví žijí věčně v úplné radosti v přítomnosti Boží. Neboť dějiny nezdají se nasvědčovati theodiceji Židů, kterou se tak vzpírali opustiti. Na světě se přiházejí strašné nespravedlnosti a pokud až vidíme, nebývají napravovány. Ba, co více. Bůh netrestá národ jen tím, že mu sešle proti-



venství; často dopřává jeho utlačovatelům všeho, čeho si srdce žádá, a jejich duše při tom pouští s prázdnou. Při tom si však nesmíme mysliti, že přírodní zákony nadržují násilníkům a nespravedlivcům. Konec konců nic tak neselhává, jako nespravedlivý úspěch; vlčí národy vymřely, protože zvlčily až nesnesitelně. Pohlédneme-li hodně daleko, postihuje bezpráví národa vždy trestající spravedlnost, ačkoliv přichází odjinud, než odkud ji očekávali Židé. Vždyť stávali Židé po řadě u hrobu všech svých utlačovatelů. Ukázalo se, že mají větší „schopnost přežít“ než Assyřané a Peršané, ba i Římané. Pokud se týče toho, byly jejich naděje oprávněny; ale jak nesčetného očišťování potřebovali, aby ukázali jejich pravdivost! A jak tragicky je odvedl jejich nesmiřitelný nacionalismus od toho, aby pochopili a přijali povolání, k němuž je Bůh připravoval už od časů Abrahamových!

Nuže, tedy odvažujeme se tvrditi, že až na četné vyjimky s poctivostí se nejdál dojde. Je tato chladná útěcha vše, co nám mohou dáti dějiny a křesťanství pro život, pokud jde o naději? Nikoliv, je možno ještě něco lepšího. Židovské pojmání božské spravedlnosti mělo tu chybu, že jeho měřítko hodnot bylo nepravdivé. Přeceňovali dobra tohoto světa – celý ten obor věcí, při nichž zisk jednoho člověka je ztrátou pro jiného. Jako národ byli lhostejní k oné veliké řadě rozumových a duchovních hodnot, jejichž pochopení bylo nehynoucí slávou Athén<sup>1</sup>. A nevytušili, jak jsme vi-

<sup>1</sup> Názor moderního filosofa, nikoliv náš. (Pozn. vydavatelstva.)

děli, zjevení nových mravních hodnot, které otevřelo lidstvu teprve křesťanství. Nuže, tyto duševní a mravní statky poskytují odplatu samy. Nemohou nám býti odňaty jako pozemské statky. Těm, kdož vědí, jakou mají cenu, je svět mnohem skvěleším místem, než těm, kdož myslí, že lidský život záleží v hojnosti hmotného majetku. Člověk, jehož „duše je mu královstvím“, nenaříká tuze na nespravedlnosti života. A ještě méně naříká opravdový křesťan. Nalezl radost, které nikdo neodejme od něho. Tento svět není v jeho očích špatným místem, neboť jej vidí plný lásky a krásy a moudrosti. Ví, že je to Boží svět, i když se zdá v takovýchhle smutných dobách, že je pln temnoty a krutých sídel“. Vidí uprostřed všech hrůz války a sváru, jak jasně září čisté zlato lásky a hrdinství a zbožnosti skvěle zářící.

Těchto duchovních darů se nedostává a nikdy se nedostane těm, kdož jich hledají pro nějaký vedlejší cíl, třeba i velikost své vlasti; a jsou nejistým majetkem, nejsou-li založeny na pevném přijetí křesťanského měřítká hodnot, jež jest základem křesťanské Naděje. Patří k paradoxům náboženství, že ačkoli vnáší štěstí a zdraví do vnějšího stavu lidské společnosti, nesměruje přímo k těmto cílům. Dobrý křesťan se již povznesl v srdci a v mysli s Kristem a v opravdovém smyslu „přebývá ustavičně“ ve věčném a duchovním světě. To jest pravda na obviňování, že je „z jiného světa“, jehož se tak často užívá proti křesťanství; ale jen ti, kdož jsou s jiného světa, mohou proměnit tento svět. To jest smysl slov Páně o pozemských starostech. „Hle-



dejte nejprve království Božího a spravedlnosti jeho a toto všechno bude vám přidáno." Potvrzuje to jistě už naše pozorování. Kdo jsou ti šťastní lidé a plní naděje, kteří šíří kolem sebe ovzduší radosti, odvahy a ochotné pomoci? Nejsou to lidé modlitby, jasnovidci? Nejsou to lidé — snad ještě častěji ženy než muži —, kteří opravdu podávají z ruky do ruky pochodeň Víry, Naděje a Lásky, zapálenou téměř před dvěma tisíci lety v Galileji, která už nikdy nesmí uhasnout? Takoví muži a ženy přivádějí ke Kristu daleko více učedníků než výmluvní kazatelé a organisátoři. Činí svět lepším tím, že v něm prostě jsou. Je proto nutno bez bázně říci vlastenci, sociálnímu reformátoru i moralistovi: upněte svou lásku na věci pozemské; žijte pokud možno s Kristem v nebesích; takto prospějete nejúčinněji svým plánům na zlepšení světa.

Avšak nesmíme si tajit, že to, jak Bůh se světem jedná, je doposud velmi nesnadný problém. Když si přečteme Starý Zákon, nesmíme si mysliti, i když máme za vůdce Nový Zákon, že to, co máto po tolik století vyvolený národ, bude nám zcela jasno. Je mnoho plýtkého optimismu, který „léčí příliš lehce“ rány, jež zasazuje zkušenost Víře a Naději. Je zbytečno říkati: „Bůh je v nebesích; Světu je docela dobře“, když mnoho věcí na světě není v pořádku. Je marno dokazovati jako Emerson, že božská spravedlnost jest samočinný regulující stroj, takže se každému dostane v tomto životě odplaty (ovšem, nikoli v hrubě hmotném smyslu). Vynikající literáti v minulém století byli příliš bezstarostní

a pohodlní, aby uviděli, jak trudným je svět pro většinu lidí, kteří v něm žijí. Židé se naučili svému úkolu teprve po dlouhé duševní strážni; my se svému nenaučíme tím, že budeme vyráběti epigramy. Pamatujme si, že spokojený optimismus je zradou na Naději právě tak jako pesimismus. Svět tak, jak jest, není tak dobrý, aby byl pravý. Nesmíme jím býti spokojeni. „Bůh připravil něco lepšího.“ Ale z toho naprosto nevyplývá, že, co Bůh připravil, je to, co bychom si nyní vyvolili. Možná, že nás čekají těžké strasti a zklamání; je-li tomu tak, znamená to, že se musí naše naděje očistiti.

Závěrem znamená tedy povinnost Naděje povolání k hlubšímu duchovnímu životu, k pevnější víře v křesťanské zjevení a v zaslíbení Boží a především snad k přijímání „urážky kříže“, k oné strohé nauce, jež jest zároveň základem nejnezdolnější důvěry, jakou kdy viděl svět. Tento svět trvá proto, aby se uskutečnily v čase věčné úmysly Boží. Některé z nich jsou spjaty s jednotlivými životy, neboť Bůh zamýšlel, aby každý z nás něco vykonal a něčím byl; jiné mají mnohem širší cíl a na jejich vyplnění je třeba mnohem více času. Je dovoleno, aby byla na světě rozmanitá zla, protože jen skrze ně může se uplatniti větší dobro. To větší dobro není nějaký vnější skutek, ale láska v hrdinství a sebeobětování, kterých vyžaduje velký boj. Musíme se snažit navrátiti se k neohroženému duchu prvotních křesťanů. „Kdo nás odloučí od lásky Kristovy? Strasti či hoře, pronásledování či hlad, nahota či nebezpečí či meč? Věru, v tom ve



všem jsme více než vítězi skrze Toho, jenž nás miloval.“  
Vypustili jsme tuto notu v moderním křesťanském učení;  
nyní jí potřebujeme. A pamatujme na to, když málem ztrá-  
címe srdce, že prostý voják je špatným rozhodčím o osu-  
dech velké bitvy. Básník Clough, na něhož se v naší gene-  
raci příliš zapomíná, má krásnou báseň, která tu myšlenku  
vyjadřuje:

„Neříkej, že boj není k ničemu,  
že marné jsou námahy i rány:  
Nepřítel neumdlévá ani neslábne,  
a jak věci byly, tak jsou stále.

Jestli naděje byly snad podvodnice, snad jsou obavy  
lhářkami;  
možná, že skryti v onom kotouči prachu  
právě teď pronásledují tvoji druhové uprchlíky  
a jsou pány v poli bez tebe.

Neboť zatím, co se zdá, že unavené vlny marně se tříštíce  
nezískávají pracně ni pídě,  
daleko vzadu tvoře zátoky a průrvy  
vtéká a valí se proud.

A nejen okny k východu,  
když stane jitro, vchází světlo,  
v předu stoupá slunce zvolna, tak zvolna,  
a přece i na západě, hled', je ozářena země".

NAPSAL WILLIAM RALPH INGE

*Ž anglič. přeložil B. Chudoba.*



## KIERKEGAARDOVŮ

### MEŽIHRŮ

Z předběžné hry a proto, aby pobídl čtenáře k vážnějším zábavám, Kierkegaard vložil v záhlaví svého proslulého *Bud' anebo* (*Enten Eller*, 1843) malou sbírku myšlenek a úvah poloburleskních a polovážných, jež zůstává ještě dnes v Skandinavii dílem nejčastěji citovaným. Rozpakovali bychom se předložití našim čtenářům některé ukázky z těchto DIAPSÁLMAT<sup>1</sup>, kdyby sám Kierkegaard se nepostaral o to, aby nás uvědomil, že nezíská nic, kdo by chtěl uspíšiti poznání jeho osobnosti a jeho myšlenky, obou stejně složitých, zahalených v přestrojení, jež si žádají postupného odhalování.

Kierkegaard podepisuje Victor Eremita zvláštní spisy, jež sebral pod titul *Bud' anebo*, a jež přisuzuje romaneskním

<sup>1</sup> Kierkegaard sám praví, že si vypůjčil tento titul z řeckého překladu žalmů Davidových, v němž slovo Diapsálmata značí mezihry harfy.

výmyslem dvěma anonymním osobnostem A a B. Má zálibu v tajemství nebo v jisté mystifikaci, i bude se nazývati Hilarius Knihvazač, William Afham, Frater Taciturnus, Anti-Climacus . . . Humor jest jednou jeho maskou — nejprůhlednější. Jistá temnost, již zavedl do DIAPSÁLMAT, jest toliko lstí rhetoriky, — záclonou na zastrašení dotěrů. Jiří Brandès ukázal, jakým postupem — nadužitím ellipsy (výpustky) — ta neb ona jen tak ledabyly nahozená poznámka Intimního Deníku zplozuje podivný nebo paradoxální třeskot a rachot úsudků (často skoro nepřeložitelný).

DIAPSÁLMATA poskytují nám mnohý klíč hermetické mladosti, věnované životu vnitřnímu, konání duchovních cvičení, jež připomíná Loyolu, ale v prostředí číře protestantském, hallucinnímu kultu snu a obraznosti. Vyznačují celou jednu epochu. Kodaň, malé město buržoasní, ale mezinárodní přístav a intelektuální emporium, křižovatka Evropy, v před posunutá hlídka skandinavismu, tato Kodaň jest kolem 1830 neobyčejně činným střediskem umění a myšlenky („Athénami Severu“). Nakažlivé opojení, jež přišlo z Německa s romantickou filosofií a jejím průvodem nauk, básní, sonat a symfonií, exaltuje spisovatele, umělce, ba i universitu — která však přece nechce zažehnati to věčné strašidlo Erasma Montana. — Souběžně s vlivem německým unáší duchy renaissance hellenská, podněcuje slavnosti a mody: po homerické periodě Oelenschlägerově a Thorwaldsenově nastupuje platonická perioda J. L. Heibergova a Kierkegaardova . . . Kierkegaard zbožňuje Mozarta, odporuje



Heglovi, ale nechává se „svěsti“ Sokratovi: jest Alkibiadem, hledajícím svého mistra, jehož místo nakonec sám se rozhodne zaujmouti: sokratická ironie, dialektika prozařuje v jeho spisech a jeho důvěrných rozprávkách. Dokonalý exegeta tohoto díla a tohoto života, jímž jest dnes pan Wilhelm Andersen, vyvolává Kierkegaard „tak známého v Oestergade<sup>1</sup> — s jeho tenkýma nohama a jeho démonským pohledem — jako Sokrates mezi Dlouhými Zdmi — s jeho širokými sandály a nozdrami zejícími do deště . . .<sup>2</sup>“ Několik hodin před smrtí posledním psaným svědectvím Kierkegaardovým bude modlitba k Sokratovi: „Ty, ušlechtilý samotáři starověku, jediný člověče, v němž uznávám s nadšením myslitele!“

Německá metafysika a hudba, řecká filosofie . . . vyučeni a tradice strohé školy theologické: Kierkegaard vyšel od těchto rozumářů protestantské církvičky a zastaralé university a také od nich odešel, aby proti nim později bojoval v podivuhodných pamfletech. Má dlouhou řadu čtenářů Bible ve svých předcích, a po svém otci, melancholickém jutlandském sedláku, jenž zbohatl jako kupec kodaňský, podědil mocnou a neklidnou, mučivou náboženskou obraznost . . .

Takovýchto kontrastů možno nashromáždití hojnost, přesto však se nevysvětlí těmito zevnějšími fakty původnost je-

<sup>1</sup> Ústřední ulice kodaňská.

<sup>2</sup> *Tider og Typer of Dansk Aands Historie, Goethe II.* (Gyldendalske Boghandel, 1916).

ho genia, jenž vyvstal na stoku několika civilisací. Leda že poslouží čtenářům DIAPSÁLMAT jakožto nejbližší orientace o osobnosti a jejím prostředí. Tato *Diapsálmata* sama jsou pokradmé odlesky hedonické mladosti, odrazy mezi vášní lásky a soustavnou misogynií, mezi láskou a nenávistí lidí, smračující se vnitřními bouřemi svědomí, antinomií, protrhávané analysou a myšlenkou . . . Některé naznačují již velká themata jeho zralosti, a možno na nich rozeznati příznaky, věstící jednu z nejskvělejších intelektuálních bouří, jež se snesly na Evropu; skandinávské literatury se jimi důkladně obnovily a ostatní evropské odpovídaly jim jako letní zatažené obzory, jež málokdy se spokojí jen jedinou bouří.



## D I A P S Á L M A T A

Co je to básník? Člověk nešťastný, který skrývá ve svém srdci hluboké utrpení, ale jeho rty jsou tak ustrojeny, že vzdechy a vzlyky, jakmile je překračují, zvučí jako krásná hudba. Podobá se nešťastníkům, kteří by byli zdlouhavě mučeni na malém ohni v býku Phalarisově; jejich křiky nemohly zasáhnouti uší tyranových, aby ho zastrašily, ale dolétaly k němu jako líbezná hudba. Lidé se shlukují kolem básníka a praví mu: Zpívej, jen zpívej, totiž nechť nové bolesti mučí tvou duši, a nechť tvé rty zůstávají výmluvny; neboť křik by nás sužoval, ale hudba jest lahodná. A přistupují kritikové a praví: Dokonale, tak to právě velí pravidla esthetiky. Dobře mi rozumějte, kritik podobá se básníkovi jako bratr bratru, až na to, že nemá ani bolesti v srdci, ani hudby na rtech. A právě proto raději bych pásal prasata na cestě Amagerské<sup>1</sup> a byl chápán prasaty, než býti básníkem a nechápán lidmi.

Rád rozmlouvám s dětmi; neboť možno konec konců doufat, že se stanou bytostmi rozumnými; co se týká těch, kteří se už rozumnými stali, ah! Pane!

Lidé jsou velmi zpozdilí. Nevyužijí nikdy svobod, jež mají, ale domáhají se těch, jichž nemají; mají svobodu myšlení, požadují svobodu výrazu.

<sup>1</sup> Předměstí kodaňské na ostrůvku, spojeném mosty s městem.

Nemám odvahy k ničemu. Nemám odvahy, abych si sedl na koně, toť příliš násilné cvičení; ani kráčetí, toť příliš unavující; ani si lehnouti, neboť buď bych zůstal natažen, a k tomu nemám odvahy, nebo bych musel vstáti, a k tomu též nemám odvahy. *Summa summarum*; k ničemu nemám odvahy.

Jistí hmyzové umírají v minutě oplodňování; tak tomu jest s každou radostí; nejvyšší a nejúplnější slasti jsou družkami smrti.

Píšeme nedbale své úvahy; dáváme je tisknouti; když pak opravujete postupně vývěsné otisky, přichází vám množství myšlenek. Vzmužte se tedy, kdož jste se ještě neodvážili nic tisknouti, a dodejte si k tomu odvahy; pozastavujte se při chybách tiskových; býti vtipný, když jste k tomu byli vzníceni chybnými písmeny sazby, toť ještě čestný způsob, jak míti ducha.

Veliká jest slabost všeho, co jest lidské, nedosahujeme předmětu své tužby (žádosti) leda kontradikcí. Nemyslím zde mluvití o vniterné složitosti, s níž se psycholog tolik natrudí (člověk nejmelancholičtější má více než kdokoliv smyslu komického, člověk nejmilovnější nádhery smyslu idyllického, zhýralec a zpustlík smyslu morálního, skeptik smyslu náboženského), ale jenom připomenouti toto: jen hříchu děkujeme za to, že objevujeme spásu.



Stáří uvádí ve skutek sen mladosti; příklad: Swift; mladý zbudoval dům bláznů; k stáru se do něho usadil.

Cornelius Nepos vypravuje o jednom vůdci, který byl sevřen v pevnosti se značnou jízdou; tento voják dal denně karabáčem sešlehati koně, aby netrpěli prodlužovanou nepohyblivostí. I já žiju v tomto čase jako člověk obležený, ale aby mne nečinnost neutýrala, pláču do úmoru.

*Aladin* jest posilující, protože tato pohádka ukazuje geniální, dětskou smělost v nejuvážnějších žádostech. Kolik lidí naší doby odvažuje se vpravdě žádati, dychtiti, obracet se k přírodě s dětinskou zdvořilostí: „libo-li, s dovolením“ . . . nebo se zuřivostí zoufalce? Kolik jest ještě těch, kdož silni vědomím (o němž se tolik mluví za našich dnů), že člověk jest stvořen k obrazu Božímu, má pravý hlas rozkazovací? Nejsme-liž všichni podobni Nureddinovi, hromadíce uctivosti a poklony, úzkostlivě se stále tázajíce, zda nežádáme příliš nebo příliš málo? Nesvádí-li se zakrsale každý velký požadavek poznenáhlu na ten chorobný návrat k sobě, který již nepožaduje než sebe, a k němuž jsme byli zataženi vychováním?

S jakou zvláštní melancholií viděl jsem plížiti se ulicemi chudáka, oděného starým jasnozeleným kabátem, přecházejícím do žluta? Trpěl jsem s ním a za něho; nejvíce mne však dojímalo, že tato barva mi připomínala živě moje první

dětské zájezdy do ušlechtilého umění malířského. Shledával jsem se s jednou ze svých zamilovaných barev. Líto jest člověku, že se neseťkává v životě s oněmi různými barvami, na něž myslím ještě s tolikerým potěšením; kde kdo je má za křiklavé, nesouladné, dobré k tomu, aby se jimi pestře omalovávaly Norimberské hračky. Náhodou-li je objevíte, bude to vždy v okolnostech tak trapných, jak jsem viděl na ulici. Budou vždy nošeny nějakým pomatencem nebo nešťastníkem, konečně bytostí, která se cítí cizí životu a již svět nechce znáti. A milovány takými jako já, jenž jsem pomalovával vždy oděvy svých reků touto ustavičnou a nezapomenutelnou zeleno-žlutou! Neděje se takto se všemi kolority dětství? Skvělost, kterou nás obšťastňoval a podivem plnil život, zdá se poznenáhlu příliš prudkou a příliš křiklavou našim znaveným očím.

Dveře štěstí neotvírají se dovnitř, aby snad bylo možno prudce je přiraziti a z vnitřku přimknouti; otvírají se zevně, a jejich zamykání nemáme v moci.

Jsem schopen pochybovati, myslím, o všem; jsem, zdá se mi, schopen zápasiti se vším; jsem však neschopen schvalovati ať cokoliv, neschopen držeti, míti ať cokoliv. Většina lidí lituje, že svět jest tak prosaický, že život není podoben románům, v nichž okolnosti jsou vždy tak příznivy. Já lituji, že život není podoben románům, v nichž se zápasí se zvrhlými otci, se skřítky, plivníky a zmoky, v nichž se



osvobozují zakleté princezny. Čím jsou všichni tito protivníci dohromady vedle nočních, bledých a bezkrevných strašidel, s nimiž bojuji a jimž já sám dávám dech a život?

Proč moje duše a mé myšlení jsou tak neplodny a přece stále mučeny marnými rozkošnickými a krutými trýzněmi? Jazyk mého ducha nebude nikdy rozvázán? Budu věčně koktati? Čeho mi třeba, toť hlas pronikavý jako pohled Lyncea, úděsný jako úpění obrů, trvanlivý jako zvuky přírody, ostrý jako mrazivý poryv severáku, škodolibý jako výsměch Echa bez srdce, hlas jdoucí od nejhlubšího basu až k nejvyšším fistulím prsním, jenž by byl schopen modulovati jak sladký a svatý šepot, tak i sílu nejhorší zuřivosti. Toho jest mi třeba, abych vydychoval, abych vyjadřoval, co mi rve srdce, abych pohýbal útrobamí hněvem a sympatií. — Ale můj hlas jest chraptivý jako hlas racka, nebo zmírající jako žehnání na rtech němého.

Co se stane? Co přinese budoucnost? Nevím, aniž co tuším. Jakmile pavouk spustí se s pevného bodu a svěří se nazdařbůh niti důsledků, vidí ustavičně před sebou prázdný prostor, v němž se nemůže na něco připnouti, ať se sebe více zmítá. Tak jest tomu se mnou: přede mnou stále prázdno; co mne odnáší, toť důsledky, umístěné za mnou. Tento život kráčí, vlastně leze jako rak pozpátku, jest úděsný, nesnesitelný.

Moje pohledy na život nemají žádného smyslu. Jako-by nějaký zlý duch mi nasadil brýle na nos; jedno sklo zvětšuje všechno podle jakéhosi obludného měřítka, druhé všechno v témž poměru zmenšuje.

Skeptik jest jakýsi MEMASTÍGOMENOS<sup>1</sup>; jako vlk (káča), kterého šleháme, drží se na svém hrotu více méně nějaký čas; a stejně jako vlček nemůže zůstat nepohyblivý, v rovnováze.

Ze všech věcí směšných nic se mi nezdá směšnějším jako míti mnoho na práci na tomto světě, chvátati s jídlem, pořád někam chvátati, pro mnoho práce nemíti pokdy. Když vidím, jak moucha si sedá v rozhodné chvílce takového chvatu na nos některému z těchto lidí tak tuze zaměstnaných, nebo postříká-li blátem takového pospíchala vůz, který mu zahradí cestu, nebo zdvihne-li se mu přímo před nosem most Knippel<sup>2</sup>, nebo zabije-li ho se střechy spadnuvší kryčka, směju se z plna srdce. A kdo by se mohl zdržeti smíchu? Co to vlastně dělají, tito vírové? Nepodobají se oné ženě, která, poblázněná požárem ve svém domě, zachraňovala železný pohrabáč od peci? Co lepšího vynášejí oni z velikého požáru života?

---

<sup>1</sup> Z řec. mastigóo, bičuju, mrskám; tedy mrskáním uvedený v pohyb jak vlček (káča).

<sup>2</sup> Zdvihací visutý most v Kodani.



Nemám trpělivosti žítí. Nemohu viděti, jak roste tráva ; nemoha to viděti, nemám chuti se na ni dívati. Moje mínění jsou prchavá rozumování „Potulného žáka“ („fahrender Scholasticus“), který jest hnán životem jako lupínek. Tvrdí se, že Pán napřed sytí žaludek a pak teprve oči ; sám to tak nevidím ; moje oči jsou syty a přesyceny vším až do únavy, a přece mám hlad.

Můžete mi dáti tu neb onu otázku, jak vám bude libo, ale s podmínkou, že se mne nebudete tázati po mých důvodech. Mladé dívce se promíjí, že nemusí formulovati svých důvodů, protože žije, jak se říká, z citu. Se mnou to není takové. Obyčejně mívám tolik důvodů a nejčastěji tak si odporujících, že pro tento důvod nemohu poskytnouti svých důvodů. Proto také se mi zdá, že příčina a následek přesně se neshodují. Vidíme, jak z neobyčejných, znamenitých příčin vznikají pramalé, bezvýznamné, často žádné následky ; nebo zase náhodná nějaká pranepatrná příčina zplozuje obrovské účinky.

Život jest pro mne hořký nápoj ; a přece jest třeba polykati jej pozvolna, kapku za kapkou, a každou počítati.

Nikdo ze nevrací z mrtvých. Nikdo bez pláče nepřišel na tento svět. Nikdo se nás neptá, kdy chceme přijí i, kdy chceme vyjítí.

Čas, říká se, ubíhá, život uplývá jako řeka, atd. atd. Já to tak nevidím: čas jest nepohyblivý, já též. Všechny záměry, s nimiž se rozbíhám do budoucnosti, vracejí se přímo na mne; když plivám, plivám sám sobě do tváře.

Když ráno vstávám, chvátám (celý den), jen abych si zase lehl. Miluju zvláště večer, tu chvilku, když zhasínám lampu, když si upravuju podušku pod hlavu, a když konečně mohu na sebe přitáhnouti přikrývku. Ještě jednou si sedám, obhlédnu světnici s nevýslovným uspokojením; potom, dobrou noc; choulím se pod pokrývku.

Třeba býti tajemným nejen k druhým, ale i k sobě samému. Studuju se; když jsem tím znaven, kouřím doutník pro ukrácení chvíle a myslím si: Bůh ví, co chtěl ze mne míti, co se mnou zamýšlel, k čemu mne chtěl použítí.

Chuti šestinedělky nejsou ani zvláštější, ani netrpělivější než moje chuti. Žádosti moje tíhnou hned po věcech nejnepatrnějších, hned po nejnznešenějších, všechny však vyvěrají ze stejně prudké chvilkové vášně duše. Teď právě bych si hrozně přál talířek pohankové kaše. Vzpomínám si, že když jsem byl školákem, mívali jsme ve středu pohankovou kaši. Pamatuji, že kaše byla uplácaná na hladko a bílá, máslo na ní chutné, miska teplá, míval jsem hlad, nemohl jsem se dočkati, kdy už se zasedne za stůl. Co to za dobrotu, talíř pohankové kaše! Dal bych za ni víc než své prvorozenství.



Kouzelník Virgilius dal se rozsekati na drobno a vložit do hrnce, aby byl v něm vařen po osm dní a pak z něho vyšel omlazen. Kohosi ustanovil, aby kde komu zabránil do hrnce nahlédnouti. Ale strážce sám neodolal pokušení; bylo to příliš záhy: Virgil zmizel s křikem v podobě malého dítěte. Já též jsem nahlédl příliš záhy do hrnce života a historického rozvoje a nezmohu se už nikdy na nic kloudnějšího než býti dítětem.

Ponechme jiným, ať želejí, že doba jest zlá: mne trápí, že jest prostřední: neboť nezná vášně. Myšlenky lidí jsou útloučné a křehké jako krajka, a oni sami politování hodni jako krajkářky. Myšlenky jejich srdcí jsou příliš žalostné, aby byly vinné. Takové myšlenky možno snad pokládati za vinné proto, že se živí dešťovkami, když přece náležejí lidské bytosti, stvořené k obrazu Božímu. Jejich žádosti jsou pokojny a nevšímavý, jejich vášně dřímavé. Tyto duše kupcké plní své povinnosti, přes to však si dovoluují jako Židé časem ukrajovati trochu zlaté mince; myslí si, že náš Pán nemá zavedeno pravidelné účtování jako oni ve svých obchodních knihách, že nepadne na váhu, ošídí-li ho o nějaký ten trošek ve svědomí, a že to bude bez přílišného nebezpečí. Hanba jim! hledám útočiště v Starém Zákoně a v Shakespearovi. Tam aspoň jsou lidé, kteří mluví: a jest tu nenávist, láska, vraždění nepřítele, kletba potomstvu až do posledního pokolení, a je to hřích.

Takto rozděluju svůj čas: polovici na spaní, polovici na snění. Když spím, nikdy nesním, a je to škoda, neboť spánek, toť nejvyšší genialita.

Důstojnost člověka jest i v přírodě uznávána; když chceme zahnat ptáky s jistých stromů, stavíme do větví panáka; stačí strašák, jenž se podobá jakž takž lidskému tvoru, aby vzbudil úctu.

Většina lidských bytostí žene se tak lačně po rozkoši, že ji předbíhají. Mám na mysli onoho trpaslíka, který unesl princeznu a žárlivě ji střežil ve svém zámku. Jednoho dne si po obědě zdříml; když se po hodině probudil, shledal, že princezna zmizela. Hned obouvá své sedmimílové boty; jediný krok; jest mnohem dále než ona.

Moje duše jest tak těžká, že žádná myšlenka nemůže ji unést, žádný rozmach křídel nemůže ji zdvihnouti do etheru. Pohybuje-li se, otírá se o půdu jako ptáci, když vítr ukazuje na bouři. I ve mně choulí se útlak, úzkost, které předpovídají zemětřesení.

Život jest prázdný a nemá smyslu. Kdosi právě umírá; doprovodí ho ke hrobu: hodí na něho tři lopatky země; ve voze pojedou, ve voze se navrátí domů: utěšují se při myšlence, že mají před sebou ještě dlouhý život. Co to je  $7 \times 10$  let? Proč tomu neudělají naráz konec, proč nezú-



stati hned na hřbitově, nesestoupiti do hrobu, nevyzvědět od osudu, komu připadne nešťastný úkol býti posledním živým, jenž bude házet tři poslední lopatky prsti na posledního nebožtíka?

Mně se nelíbí mladá děvčata. Jejich krása zmizí jako sen; jako včerejší den, když minul. Jejich věrnost . . . ah! Jejich věrnost! Buď jsou nevěrny, pak mne už nebaví, nebo jsou věrny. Kdybych se setkal s nějakou věrnou, líbila by se mi jako vzácnost, ale nelíbila by se mi, když by to s ní dlouho trvalo; neboť, buď by zůstávala nezměnitelně věrna, a já bych pak byl obětí své pokusové horlivosti a byl bych povinen dodržeti až do konce; nebo by přišel den, v němž by přestala býti věrnou, a byl bych v staré bryndě.

Chytla se nějaká látka v kulisách divadla. Přišel šašek a ohlásil to obecenstvu. Myslelo se, že je to žert na pobavení, tleskali mu. Mluvil tím důtklivěji; obecenstvo se tím více smálo. — Takto, myslím, shroutí se svět za jásotu a potlesku lidí duchaplných, kteří budou myslet, že běží o nějaký šprým.

Zdá se mi, že probíhám všemi stavy duše, že podnikám zkušenosti ve všech směrech. Stále a stále jsem jako dítě, které by se učilo plavati v širém moři. Vykřikuju radostí (těmto výkřikům jsem se naučil od Řeků, od nichž možno se naučiti tomu, co jest vlastně lidské), neboť mám pás kolem

těla, ale nevidím ráhna, které mne drží nad hlubinou. Toť strašný způsob, jak pokoušeti zkušenost.

Jest zvláštní, že dva hrozně opačné stavy vzbuzují v nás představu věčnosti. Myslím na onoho nešťastného účetního, jenž se zbláznil zoufalstvím, když objevil, že při jakémsi sčítávání počítal  $7 + 6 = 14$ , a tím přivedl na mizinu kterýsi obchodní dům; slyším, jak si opakuje ve dne v noci, lhostejný ke všemu:  $7 + 6 = 14$ ; to mi jest obrazem věčnosti. – Představuju si v harému ku podivu krásnou ženu: odpočívá, neskonale půvabná, na pohovce a ničím se neznepokojuje; svět jakoby pro ni odumřel; jiný obraz věčnosti.

Poslouchati filosofy, jak mluví o realitě (skutečnosti věcí), jest často tak klamavé, jako čísti nad výkladem vetešníka: „Sem se zanáší prádlo.“<sup>1</sup> Přineste svoje prádlo, aby bylo vyžehleno, utržíte výsměch; vývěsná tabulka chtěla vám říci, že se tam prádlo prodává.

Třeba-li, aby už někdo psal intimní deník, pak bych to měl býti já, abych napomáhal své paměti. Stává se mi často, že zapomínám úplně pohnutky, jež mne měly k tomu neb onomu rozhodnutí, a to nejen při maličkostech, ale také při krocích nejrozhodnějších. Přehlížím-li pak vše v paměti, tyto

<sup>1</sup> Slovní hříčka se slovem žehliti. Vlastně tedy: Zde se žehlí prádlo, nebo: Sem se nosí prádlo žehliti.



pohnutky se mi zdají často zvláštní do té míry, že nemohu uvěřiti, že mne mohly pohnouti k jednání. Tato pochybnost by byla odklizena, kdybych se mohl opřítí o psaný text. Vůbec pohnutka jest cosi zvláštního; pozoruju-li ji s veškerou svou vášnivostí, vzrůstá, až se stává obludnou nutností, jež by pohybovala nebem a zemí; opustí-li mne vášeň, prohlašuju o ní, že nezasluhuje pozornosti. — Dlouho jsem se tázal, jaký to vlastně důvod mne pudil k tomu, abych opustil své místo profesora na lyceu. Když o tom ještě myslím, zdá se mi, že tento úřad (tato činnost) se mi naprosto hodil. Dnes vše se mi jasní; právě to jest mým důvodem, že se mohu pokládati dokonale způsobilým k tomuto zaměstnání. Kdybych byl podržel toto místo, byl bych všechno ztratil, nic nezískal. Právě proto se mi zdálo moudrým poděkovati se a vynasnažiti se, abych byl přijat do skupiny potulných herců — z toho důvodu, že, jsa bez jakéhokoliv dramatického talentu, měl jsem vše získati.

Rozšiřují se čím dál tím více sociální snahy a krásné soucítění, které je provází. V Lipsku lidé, pohnuti soucitem při pomyšlení na smutný konec starých koní, utvořili spolek: budou je jísti.

Co mne poutá? Z čeho byl udělán řetěz, na němž byl uvázán vlk Fenris? Byl zroben z hluku kočičích kroků po zemi, z vousu ženy, z kořenů skály, z trávy, na níž se pasou

medvědi, z dýchání ryby a z toho, co vykašle pták.<sup>1</sup> Právě tak i já jsem svázán řetězem, udělaným z chmurných výtvorů obraznosti, z úzkostných snů, z neklidných myšlenek, z bázlivých předtuch, z nevysvětlitelných hrůz. Tento řetěz jest „velmi pružný, velmi podajný, něžný jako hedvábí, ustupuje pod nejtěžším úsilím (prohýbá se, popouští pod nejsilnějším tlakem), ale nepraskne.“

Snad jsem přišel k poznání pravdy; k spáse nikoliv. Co učiním? — Dělej dílo užitečné, odpovídají lidé. Půjdu tedy a budu zvěstovati světu svůj smutek, přispívati i já k důkazu, že vše jest zarmucující a prostřední, snad objeviti (v slunci) lidského života novou, ještě nezpozorovanou skvrnu? Dostalo by se mi drahocenné odměny proslulosti jako člověku, který objevil skvrny na planetě Jupiteru. Raději budu mlčeti.

Můj život nemá žádného smyslu. Když pozoruju jeho rozličná období, můj život se podobá slovu Schnur ve slovníku: znamená napřed šňůra (provázek, motouz), potom snachu. Mnoho nechybí a bude slovo Schnur znamenati i velblouda a pak snad i koště (pometlo).

Jsem podoben praseti Lüneburgskému. Moje myšlení jest vášní. Mohu dobře vyhrabávati lanýže pro bližní, sám z nich

---

<sup>1</sup> Skandinávská mytologie. Vlk Fenris, nepřítel bohů, trhá všechny provazy a řetězy, takže Ásové utíkají se k trpaslíkům; tito vymyslí kouzelný řetěz Glepne ze šesti oněch věcí a těmi již obludu zdolali.



nemám nic, žádného potěšení. Uchopuju problémy, vyrývaje je svým frňákem, ale neumím s nimi nic lepšího, leda že je vyhazuju hlavou za sebe.

Marně zápasím. Moje noha skluzuje. Život můj stává se životem básníka. Co žalostnějšího? Jsem předurčen; určení to (osud) se mi vysmívá, ukazujíc mi pojednou, že vše, co konám, abych vzdoroval, abych nepodlehl, jest příznačným takovému životu. Mohu vylíčit naději způsobem tak pronikavým, že každá bytost, žijící nadějí, pozná se v mé lícní; a přece je to padělek, protože skládaje to, myslím na vzpomínku.

Jak jest nuda strašná — strašně nudná; neznám výrazu silnějšího, správnějšího, neboť podobné nemůže býti vyjádřeno, leč podobným. Bůh dej, aby bylo výrazu vyššího, silnějšího, bylo by to aspoň nějaké pohnutí (mysli), dojem, vzrušení. Ležím natažen, nečinný: neobjevuju leč prázdno, nevidím než prázdno, zmírám v prázdnu. Ba ani netrpím. Sup útočil bez ustání na játra Prometheova; na Lokea jed padal kapka za kapkou; bylo to ještě jakési povyražení, byť jednotvárné. I bolest ztratila pro mne svou občerstvující moc. Kdyby mi byla nabízena všechna nádhera, všechny krásy, nebo všechny muky světa, zůstal bych lhostejným; ani bych se nehnul, abych se jich chopil, nebo abych jim utekl. Zmírám tím, že neumírám. Co by mne mohlo vyrušit? Objevití oddanost, schopnou odporovati všem zkouškám,

nadšení, jež by vše sneslo, víru, jež by hory přenášela; přijít na myšlenku, jež by vážala konečno s nekonečnem. Ale otrávená pochybnost mé duše všechno ničí. Moje duše jest Mrtvým Mořem, nad nímž žádný pták nemůže poletovati; pták, který se toho odváží, dospěv doprostřed, padá vyčerpán v smrt a zmar.

Zvláštní! S jakou obojetnou bází lpí člověk na životě! Nechce se mu ani jej ztratiti, ani uchovati! Často jsem myslil udělati krok rozhodný, vedle něhož všechny, jež jsem vykonal před tím, byly by dětinstvím — podniknouti velkou cestu objevnou. Jako loď, již pozdravují děla při jejím vyplutí z doků, rád bych chtěl sama sebe pozdraviti. A přece! Nedostává se mi snad odvahy? Kdyby mi kámen padl na lebku a zabil mne, tu by tomu bylo odpomoženo.

Moje tělo není úměrno; moje přední končetiny jsou příliš krátké. Jako zajíc australský mám přední končetiny krátké a zadní nadmíru dlouhé. Obyčejně bývám pokojný; učiním-li nějaký pohyb, bývá to neobyčejný skok, jehož se zhrozí všichni, s nimiž jsem vázán něžnými pouty příbuzenství nebo přátelství.

Nikdy jsem nebyl veselý a přece se mi vždy zdálo, že mne provázela družina radosti, že lehcí a hbití geniové radosti tančili kolem mne, neviditelní druhým, ale ne mně, a moje oči zářily plesáním. Když takto šťastný a radostný jako



nějaký bůh zkřížím kroky své s jinými lidskými bytostmi, a když mi závidí mého štěstí, směju se; neboť pohrdám lidmi a mstím se. Nikdy jsem si nepřál ať komukoliv ublížiti, ale vždy jsem působil dojmem, že nikdo se mi nemůže přiblížiti, aby se necítil uražen nebo nemile dotčen. Když slyším chvály na věrnou oddanost, na počestnost druhého, směju se; neboť pohrdám lidmi a mstím se. Nikdy moje srdce nebylo zatvrzeno proti některému člověku, ale vždy, právě když jsem byl nejvíce dojat a vzrušen, mohl si každý mysliti, že jsem srdce uzavřeného, že jsem dal výhost jakémukoliv citu. Když slyším vychvalovati něčí dobré srdce a zjišťuji, že jest milováno pro jeho hluboké city, směju se, neboť pohrdám lidmi a mstím se. Když vidím, jak jsem proklínán, nenáviděn, v ošklivosti pro svůj ledový vzhled a svou bezcitnost, směju se; můj hněv jest ukojen. Ale kdyby stateční lidé mne vydráždili a uvedli do takového postavení, že bych opravdu mohl ukřivditi nebo špatně jednati . . . , tu bych se vzdal (jednání).

Víno nerozehřívá již mého srdce; z trošky vína stávám se melancholickým, mnoho vína mi zatěžuje ducha. Moje duše jest zkormoucena a sklíčena, sražena, bez síly; marně vbodávám do jejích slabin ostruhu slasti (rozkoše, potěšení), nemůže již dále, nevzpíná se již skokem královským. Ztratil jsem každou illusi. Marně se vzdávám nekonečnu radosti, nemůže mne již vznítiti, nadchnouti, nebo spíše nemohu již sama sebe nadchnouti. Jindy, sotva mi pokynula, povznášel

jsem se lehký, zdravý a jarý. Když zvolna jsem jezdíval na koni lesem, míval jsem dojem letu jako pták; teď, i když kuň pění a div se nestrhá, zdá se mi, že ani vpřed nepostupuju. Jsem sám; byl jsem vždy sám; jsem opuštěn, nikoliv od lidí — tím bych netrpěl —, ale od šťastných geniů radosti, kteří mne obletovali v četných hejnech, nadháněli mi všude přátele a všude mi ukazovali možnost radosti. Jako laškovný roj mladosti kolem člověka opilého, tak se shromažďovali kolem mne ti elfové radosti a můj úsměv platil jim. Moje duše ztratila smysl možného. Kdybych vyslovil nějaké přání, nežádal bych si ani bohatství, ani moci, ale vášeň možného (možnosti), toho oka, jež všude a vždy mladé, vždy žhoucí, odkrývá možné. Rozkoš zklamává, nikoliv možné. Jaké víno jiskřivější, vonnější, opojnější!

Zázrak: najednou byl jsem vytržen do sedmého nebe. Bohové, shromáždění, zasedali. Zvláštní výsadou byla mi prokázána přízeň bohů a mohl jsem vysloviti přání: „Žádáš si, praví mi Merkur, mladosti, krásy, moci, dlouhého života, nejkrásnější dívky, nebo některého jiného z nesčetných divů, jež máme ve svém kufře? Vyvol si, ale jen jedinou věc.“ Chvilku jsem zůstal v nejistotě, potom jsem se obrátil k bohům těmito slovy: „Slovutní, věkožízni, volím míti vždy smějící se kolem sebe.“ Nikdo mi z nich neodpověděl, ale všichni vybuchli v smích. Usoudil jsem z toho, že prosba moje byla vyslyšena, a poznal jsem, že bohové



se vyjádřili s velkým vkusem; bylo by bývalo opravdu neslušno i nevhodno, aby mi vážně odpověděli: Toho ti udělujeme.

Z KIERKEGAARDA

## SHERWOOD ANDERSON

Hned v prvním svazku novel Sherwooda Andersona jeví se snaha po obnově jak látky tak i formy. Jeho *short story* (krátká povídka) ve svém jádru není toliko nějakou událostí nebo sledem příhod, nýbrž důležitým řešením uměleckého problému. Na první pohled jest patrné, že chce umění uvolniti a nalézti uměleckému výrazu nové formy, že hledá svou koncepci i techniku. Podle této koncepce v dramatech života není vlastní věci ani sám kus, takový, jak jej lidé hrají, ani scéna, ani proměnnost dekorace, ba ani úloha, často tak špatně přizpůsobená možnostem a požadavkům hlavního hrdiny. Jedno jediné jest hlavní: jednající osoba. Proto také Sherwood Anderson vyvolil mezi tolika jinými momenty nebo okolnostmi, jež se mu naskytají, nikoliv ty, v nichž se mu projevuje činnost nebo zevnější reakce nějaké bytosti, nýbrž jen ty, v nichž se pro-



zrazuje, ať chce, nebo nechce, její vniterná povaha. Pod povrchem všem viditelným, povrchem prostředí, charakteru a činnosti, umělec odhaluje dramata srdceryvnější, podívané burlesknější nebo politováníhodnější než všechny ty, jejichž výjevy se rozvinují na bílém dni. A protože ví, že nekonečna radosti nebo bolesti možno ochutnati v jediném okamžení, soustřeďuje svůj pohled na krátkou „episodu“, v níž jest zahrnut jeden člověk, jeden život. Jeho osobnosti nepotřebují býti pozoruhodny nebo se odlišovati nějakou vzácnou zvláštností, stačí jim, mají-li vlastnost, kterou člověk vchází v obcování s celým lidstvem: dychtiti totiž vášnivě nebo s neurčitým smutkem ke štěstí, ke kráse, které život často jako by sliboval, a kterých nikdy nedává. Sherwood Anderson oznamuje toto vše svým čtenářům, připojuje k titulu *Winesburg, Ohio* tento podtitul, jenž jest jak vysvětlením, tak upozorněním: *Vniterné příhody lidí, jak je denně vidíme.*

Hledisko a pole pozorování, označené těmito slovy, byly zvoleny vypravovatelem jen z čirého zájmu uměleckého a psychologického. Odpor proti promlčeným běžnostem životním, ono hnutí, jež přetvořuje dnes americkou literaturu, chce, jako kdysi transcendentalismus, býti upřímným a úplným výrazem národního svědomí. Jistí spisovatelé soudobé obnovy – vidíme to třeba v románě Sinclaira Lewise



a zvláště v *Main Street* (*Velká ulice Gopher Prairie*) – pranýřují jednotvárnost, všednost, nízké ctižádosti a duchovní nuzotu, jež jest vlastní obyvatelům *Main Streetů* všech malých měst amerických. Neříkáme, že by nebylo dobře a potřebno rozhlašovati tyto pravdy často hořké; ale běží-li o umění dneška, tu jest třeba, aby nepostrádalo pro ty, kdož dychtí skloniti se nad nejhlubší reality soudobého života, vzrušeného smyslu krásy a rozletu k ní, té krásy, která se utají v duších nejskromnějších, v životech na pohled nejnepatrnějších. Jen je umějte pozorovati a náhle se rozzáří jako ony labradority, v nichž jisté hry světla probouzejí měňavý lesk duchových svitů a barev. Pod všedností a jednotvárností, jimiž Winesburg se podobá ostatním malým městům Ohia nebo kteréhokoliv státu, skrývá se, a často tam, kde byste se jich nejméně nadáli, nějaký prvek krásy, nějaké dychtění nebo tužba, snad podvědomé, snad neobratné, ale přes to dychtění k nějakému dobru, k nějakému ideálu. Toto neznámé bohatství duší, tato dramata skrovných a sjednocených životů jeví se tím pozoruhodnějšími, že jsou odkryty v prostředí, jímž by pohrdl umělec, shánějící se po malebnu, nebo amatér učených psychologických komplikací. A přece jaké nečekané hodnoty, jaké netušené síly vypravovatel umí nám ukázati, jakých žádostí divokých i bázlivých činí



nás účastny všemi těmito zkušenostmi a skrze ně na čemsi tajemném a nevýslovně krásném, čeho bychom na místech těch nikdy nehledali! Ve zvláštní a vzrušující črtě *Ruce* starý člověk, neškodný a bojácný, chudý a osamělý, jenž jako by se vždy obával urážky nebo výčitky. Když někdy dá se zlákat k důvěrnosti, a zvláště když s ním mluví dítě, odpovídá se slabým úsměvem a jeho význačné, hbité, výřečné ruce přicházejí na pomoc svými obratnými a živými gesty jeho váhavému a rozpačitému slovu. Náhle však polekán skrývá ruce a stává se bytostí zmrtnělou a ostýchavou. Truchlivá odyssea nešťastníkova, zaraženost, zmatek, jenž v něm utkví, že byl potrestán jako domnělý pachatel zločinu, jehož nikdy nepochopil, vše to je na několika stránkách vyprávěno způsobem nezapomenutelným, slovy prostými a pronikavými. Takové je též *Dobrodružství*, povídka o životě, jehož všechna intenzita, ostatně zklamaná, utekla se do vášnivého dychtění: jakási žena ráda by byla účastna vroucího a šlechetného života, jež předem prožívá, jehož však nikdy nepoznala. Potom, když pochopí, že její úsilí jsou marná, „pokouší se pohlédnouti ve tvář strašné jistotě, že mnoho lidí musí žít a umírat samo, ano, i ve Winesburgu.“

Technika těchto povídek jest jako jejich látka obnovou, objevem. Minulost a přítomnost jsou v ní



pojaty takovým způsobem, že se zdá, jakoby mezi nimi nebylo žádné vzdálenosti. Často první plán, plán nejbližší reality, rozšiřuje se náhle, aby podhalil, aby zpřítomnil, aby životem hmatatelným prodchl to, čemu jsme uvykli říkati minulost. Často prudkým ohybem křivky stočí se vypravování do minulosti, a ta se vám zjeví ne jako vzdálená nebo nezřetelná, ale jako podstatná, dosavad však neviditelná součást přítomnosti. Povídka, nadepsaná *Papírové kuličky*, poskytuje toho charakteristický příklad; vidíme zprvu starého doktora winesburského, takového, jak ho vídají v malém městě lidé, pro něž jest jakýmsi patriarchou, potom – taková vlna, která přibližujíc se ode břehu, vyzdvihuje se, vyhloubí a ukáže zelené hlubiny své pohyblivé spousty, – pozorujeme rozhodnou shodu okolností, vhodnou chvíli nejméně čekanou, léta šťastná a příliš krátká, v nichž životu tohoto člověka dostalo se jeho plného smyslu.

Ve své druhé sbírce, nadepsané *Triumf Vejce* (1921), Sherwood Anderson dává formu ještě krásnější a prostší tematům, často s větší plností vylíčeným a jež jsou hned vážná a hned prosáklá ironií, k níž se přiměšuje nota groteskní. Povídka, která dává svůj titul sbírce, honosí se hlubokou naivitou, ještě hlubším pak realismem, čímž její umění vchází v příbuznost s uměním sochařů stře-



dověku a připodobňuje směšného a pathetického hrdinu k těm pitvorným hlavám, jež se ušklíbají nebo pláčí na římsách gotických střech. Triumf vejce, toť rozhodné vítězství osudu nad pokusy člověka, jenž chce dokázat, že je schopen vésti dobře nějaký podnik. Jeho tužby, tak dlouho mařené, budou ospravedlněny, bude rehabilitován v očích světa, – totiž v očích jediného klienta, jenž zajde náhodou do jeho vždy prázdného restaurantu, – zdaří-li se mu jistý šikovný kousek, vpraví-li totiž do láhve vejce před tím zahřáté v octě. Syn tohoto ubožáka nám vypravuje příhodu tu, přidávaje k ní jedno slovo, – tak krátké, tak hluboké, – na místě komentáře:

Vejce se rozmáčklo pod jeho prsty. Jeho obsah se rozstříkl po jeho šatech a mladý muž, jenž se zastavil na prahu, obrátil se a zasmál se. To popudilo mého otce do krajnosti. Uchopil jiné vejce z košíka a hodil jím. Vejce jen tak tak že nezasáhlo hlavy hostovy, který se hbitě vytratil za práh. Hned potom otec přišel k nám, drže vejce v ruce, Nevím, jaký byl jeho úmysl. Myslím, že je chtěl zničit, zničit všechna vejce, a že chtěl, abychom viděli vlastníma očima počátek tohoto potlučení . . . Ale událo se něco nečekaného . . . položil vejce a rozplakal se jako dítě . . . Příhodou tou přibyl nový důkaz o tom, jak zvítězilo vejce. důkaz úplného a definitivního vítězství, aspoň nad mými rodiči.



V této bizarní a srdcervoucí událůstce, jako v povídce *Moji Bratři*, – jejíž forma jest nejdokonalejší, – Sherwood Anderson píše, skrze rozličné symboly, „historii úsilí lidí, by dosáhli krásy, která stále uniká zraku“, a tak rozličné, tak drásavé a tak nepředvídané jsou formy, jež na sebe bere toto vesměrné dychtění, že umělec je nastoluje na to místo, jež zaujímá v jiných dílech starý tradicionální motiv lásky. V zajímavých stránkách, nadepsaných *Odnikud až k ničemu*, vykládá v podobenství důvody, pro něž přisuzuje tomuto motivu méně velkou důležitost. „Uvěřilo se, praví, že se našel klíč k tajemné světlici života. Všední a hlučivý dav vrhl se do tohoto posvátného příbytku, a všechny knihy, jež malují život, malují jej ode dneška v jazyku tohoto davu. A když spisovateli podaří se upoutati pozornost, prohlašuje, že právě láska, tajemství vášně a žádosti pomohou mu řešiti hádanku života ... Neříkám, že tento způsob nemůže býti zajímavý (tak dodává), ale nakonec tento ustavičný a jediný sujet přece jen omrzí.“

Proto také když Sherwood Anderson píše milostnou povídku, zmlazuje staré to otřelé thema, jemuž nedává již, jako v dílech, jimiž jsme znaveni, důležitost jedinou a hlavní. Činí z něho toliko několik nitek hojně a ladné osnovy života, a vetkává svůj pramének světlý a křehký, do obyčejné látky, na níž se jeví



tím drahocennější. „Jaký to jsem pitomec” (*I am a fool*)<sup>1</sup> jest vzteklý a srdceryvný refrén ubohého chlapce, jenž jednoho dne potkal mladou dívku, již by byl býval mohl milovati. Ocitnuv se tváří v tvář s nenapravitelným, nevyhledává pós romantických hrdinů, neobviňuje nikoho, konstatuje toliko nesmírnou chybu, jíž se dopustil, a to větami nemotornými a dětinskými, jako jeho duch.

Vše, co se stalo, vše to pochází z pitomosti. Ale přece, když to v mysli přehlížím, jest mi do pláče, nebo bych si rozbil hlavu o zeď. Snad po tak dlouhé době bude mi dělati dobře, když ukážu svou hloupost vypravuje svou příhodu.

Vyňato z delší studie  
o Severo-Americké moderní povídce od

LEONIE VILLARDOVÉ.

---

<sup>1</sup> *I am a fool* (The Dial, únor 1922).

## V y k l i z e n o 1.

(V p r o s i n c i 1 9 2 7)

Buď úplně nebo zčásti! Tím se zde octla jména spisovatelů, z nichž sice není všechno vyklizeno, ale stali se podezřelými tím, že mají ve svých spisech více nebo méně hlupot, bludů, špatností a nevkusu, a že tedy jest třeba k nim přistupovati s velkou opatrností. Proces vyklizovací byl vykonán v dřívějších *Nova et Vetera*, *Kursech* a *Arších*, vydávaných při Dobrém Díle ve Staré Říši na Moravě. Na konci pak jsou odůvodněna novější vyklizení.

Kdo si chceš koupiti knížku nebo nějaký spisek, nahlédni napřed do tohoto seznamu, a tam po abecedě prohlížej jména, zda autor, na něhož chceš obětovati peníze, není zde zanešen. Najdeš-li tu jeho jméno, buď opatrný. Dílo jeho si napřed ve veřejné knihovně prohlédni a teprve pak kupuj, neboť v tomto seznamu jsou sepsáni autoři podezřelí nebo zavržení hodní.

*Arcybašev M.*

*Alvi (Ciro)*

*Baar Jindřich*

*Barrès Maurice*

*Bitnar-Bichl*

*Benešová-Machainová M.*

*Bílek František*

*Beneš Bedř.*

*Brožek prof. dr. Artur*

*Bourget Paul*

*Čapek Karel*

*Čupr, dr. Frant.*

*Dieulafoi Marcel*

*Dostál-Lutinov Karel*

*Draper John William*

*Dvořák Arnošt*

*Dvořák Xaver*

*Fabri Luigi*



<i>France Anatole</i>	<i>Mocquillon, abbé H.</i>
<i>Freilach, dr. Josef</i>	<i>Náprstek Vojta</i>
<i>Gindely-Řehák</i>	<i>Neumann Stanislav K.</i>
<i>Garnett David</i>	<i>Niemojewski Andrzej</i>
<i>Gawalewicz Maryan</i>	<i>Nietzsche Friedrich</i>
<i>Görres</i>	<i>Novák, dr. Frant. X.</i>
<i>Grandmaison, Geoffroy de</i>	<i>Palante Georges</i>
<i>Hansson O.</i>	<i>Philippe Charles-Louis</i>
<i>Heidler, prof. dr. Jan</i>	<i>Portugalské listy</i>
<i>Herben, dr. Jan</i>	<i>Przybyszewski Stanislav</i>
<i>Hilar K. H.</i>	<i>Procházka Arnošt</i>
<i>Hofer Josef</i>	<i>Rádl, dr. Em.</i>
<i>Hrůza Antonín</i>	<i>Renan Arnošt</i>
<i>Charles-Roux J.</i>	<i>Régla, Paul de</i>
<i>Ibing A. J.</i>	<i>Rod Eduard</i>
<i>Javorník Miloslav</i>	<i>Rutte Mirko</i>
<i>Jirásek Alois</i>	<i>Spalding John Lancaster</i>
<i>Kadeřávek, ph. dr. Eugen</i>	<i>Schopenhauer</i>
<i>Kalvoda, katecheta</i>	<i>Stoklas J. V.</i>
<i>Karásek Jiří</i>	<i>Strana českokatolického lidu</i>
<i>Kavánová Marie</i>	<i>co chce? Autor neznám.</i>
<i>Kybal Vlastimil</i>	<i>Strauss Maurice</i>
<i>Lauvrière Emile</i>	<i>Strindberg August</i>
<i>Laveley Emile de</i>	<i>Suarés A.</i>
<i>Lepelletier Edmund</i>	<i>Šalda F. X.</i>
<i>de Lespinasse</i>	<i>Šarecká Maryša B.</i>
<i>Machar J. S.</i>	<i>Šrámek Fráňa</i>
<i>Maria Jaroslav</i>	<i>Tichý l' Idée A. M.</i>
<i>Marten Miloš</i>	<i>Tolstoj Lev hrabě</i>
<i>Masaryk T. G.</i>	<i>Wells H. G.</i>
<i>de Mousseaux Gougenot</i>	<i>Zola Emile</i>
<i>Merežkovský K. S.</i>	<i>Žák Fr. T. J.</i>

## Běžné „vyklizeno“.

*Michelské litanie.* V Paříži městě napsal a rodné vlasti své k libosti její vydal Karel Horký. V komisi knihkupectví A. Srdce. Po konfiskaci interpelováno poslancem prof. Drem T. G. Masarykem na schůzi říšské rady dne 10. prosince 1913. – Bezhlavé neřádstvo politiků, jež musíte vynášet opatrně ze světnice jako po špatně vycvikovaných psích a kočkách.

David Garnett: *Dáma v lišku.* Román (Čin 1925).

Jiného od Garnetta neznám. Podle všeho je to člověk schopný, možná, že jeho ostatní věci jsou jiné, ale filuta, liškou podšitý. Toto asi sepsal v takovémto chodu myšlenek: Pro spisovatele jest obecenstvo opravdu něčím. Podíváme se tomuto nemehlu (t. j. obecenstvu „vzdělaných“ čtenářů) trošku na zuby. Hle, napíšu teď takovou hloupůstku, nicůtku bez hlavy bez paty, že každé prosté oko zřejmě to pozná; uvidíme, jak se bude na to tvářit to naše „obecenstvo“. A tak to sepsal. Teď však asi nad tím sedí p. Garnett v úžasu, neboť si nepomyslel, že to tak dopadne. Nejen že to anglická kritika „přijala příznivě“, ono se to, o hrůza! i překládá! Jest mu asi teď z toho smutno a úzko, jako bylo Vilémovi, když vhodil jiskru do evropských pracháren. Taková „jiskérka“! Ale tohle přirovnání kulhá. Nechce to být jiskrou. A kdyby i na krásně bylo, nebylo by to nic platno. Neboť hnůj vůbec se nezapálí žádnou jiskrou, a evropský zvláště ne, ten hoří jinak. Hoří hnůj!

## Vyklizeno:

A. C. Nor, *Bürkental.* Naprosto ne román. 1925, nakl. F. Svoboda, Nusle.

A. C. Nor, *Rozvrat rodiny Kýrů.* Také ne román. 1925. Čin, Praha. – Přídavkem, že to není román, chce asi autor



řící, že vše, co vypráví, je vzato ze života, čili že je to pravda. Ano, tak to bývá teď na venkově: kurevnictví, násilnictví, špindírství, atd. Ale jak to spisovatel neumí podat! S jaké pohrdavé výše zpracovává t. zv. lid, který teď kde kdo kazí: politikové, učitelé, kněží, studenti, kde kdo! . . . i takovíto neokrouchaní psavci, lidé bědně nezralí, zmatlaní blbou školskou výchovou, kteří si naplivnou na ruce a spisují a spisují, jako by byli od metru placeni. Snadno vyklizeno.

### Vyklizeno:

Čestmír Jeřábek, *Debata: Spěchejme pomalu*. „Host“, měsíčník, 1, VI.

Miloš Hlavka, *Pokání žonglérovo*. „Host“, měsíčník, 4, VI.

Jan B. Čapek, *Duchový obsah generace*. „Host“, měsíčník, 4, VI.

J. B. Čapek, *Situace*. (Diskuse pokračuje.) „Host“, měsíčník, 4, VI.

„*Národní Osvobození*“; z 2. února 1927. Jest v tom o Švehlovi, o botách, o daních, o Loyd Georgeovi, o školství, o učitelkách, o měkké a pružné podložce, kterou dává svému tělu v podobě podpatku „Berson“, toto s ilustrací, na níž slečna ukazuje tento podpatek pánovi jako dort, oba sedí na kanape, píše tam Fr. Götz, jenž píše asi všady, je tam o klerikální beztaktnosti, o Svazu evangelických církví, zkrátka jak to bývá na ostatních novinářských papírech do záchodu. Rozřezáno a tam dáno, věrně podle určení, jaké tomu stanovili zakladatelé.

## Lidovecké.

Karel Hynek Ježek: *Světla a stíny*. Povídky ze současného života. – Podkladek lidoveckého kdákavého snášení, násada dobrých mravů, umělá líheň správných křesťanů pro stranu. Když jeho osobnosti dostanou se do vážné rozprávký o vědě, umění, náboženství, mluví jako „učiněná trdla“. Od srdce jsem se smál blažené naivitě autorově, jenž věří, že přispívá podle svých sil k „řešení sociální otázky“. Že by si nebyl získal zásluh o lidovou stranu tímto učitelským „lidokatolickým“ slohovým kumštem, toho arcí neupírám. Ale my vyklizujeme.

### Dr. Ota Dubský.

Přeložil Mistra Petra Patelina ze staré franciny. To by bylo v pořádku. Ale přidal k tomu svou předmluvu a poznámky. A tam má chyby a nespravedlnosti. P. doktor jest nějaký jemný pán (jemnostpantatík, říkají cikáni), když myslí, že ve staré češtině nebo ve staré francině nějaké to hovo více smrdělo než dnes. Tato „oplzlá“<sup>1</sup> slova mají dobrý etymologický základ v každém jazyku, a ani hebrejšťina, což jsou naše Písma Svatá, se bez nich neobešla. Když už se do frašky tu a tam něco takového vtrousilo, musíme věděti, že máme co dělati s „uměním dryáčnickým a kejklířským“, jak sám p. Dubský píše na str. 7., a není dovolena v ústech vzdělance taková pomluva Středověku, již čteme na téže str. 7.: „Musíme se vmysliti v ducha středověku, *neschopného citů něžnějších*, v ducha, jemuž rána jest zalichocením, atd. . .“, a v poznámce na str. 100.: „Hrubost a surovost středověku . . .“ Jaká pak surovost v Patelinovi? Vždyť morálka jest jasná: Kdo jinému jámu kopá, sám do

<sup>1</sup> Oplzle možno mluvit i bez těchto slov, ba vybranými slovy a metaforami oplzlost ještě více vynikne než přímým pojmenováním.



ní padá. Obyčejné trestání lišáků, které jest již u Esopa a po věky stejné. Proč hned usuzovati o hrubosti a surovosti celé epochy podle kramářských plodů pro pobavení, tedy z nepatrné frašky, když přece ostatní literatura, v celém bohatství stále přístupná, jež jest dosavad živým studiem Círky, Umělců i Učenců celého světa, jest svědectvím a oslavou krásy, hrdinnosti, subtilnosti a svatosti té doby? V písemnostech nemilujeme frásí, nýbrž shledáváme hodnoty, a stačí přečísti si básně Verlainovy, abychom poznali, čím středověk jest opravdovým a hlubokým inteligencím.

### Philippe Soupault

*K líci zbraň!* Přeložil Jos. Hejduk. Vydala Kamilla Neumannová v Praze 1926. – Typ venkonce negativní. „Bože, jenž jsi důstojnost lidské podstaty podivuhodně stvořil a ještě podivuhodněji obnovil ..“ tak se modlí Církev v Obětování. Tato podivnost stvoření už v naší tělesnosti jeví se svou úžasnou rozmanitostí složek, spojených v nejkrásnější jednotu. Zde, u osobnosti této horečné skladby, všechno běží disparátně. Zachce-li se pravému údu hot, levý už *proto* tíhne čehi. Jest to likvidace jednotnosti lidské bytosti a možno říci rozklad. Apoštol v listě k Efeským (IV, 3) požaduje, aby každý „usiloval zachovávat jednotu ducha“; zde Julián („hlavní hrdina“) přičiňuje se o pravý opak. A „sběhnouti se v jednotu víry“ (tamže IV, 13), to se mu nikdy ani nezdálo. Tímto rozptylováním sebe do čtyř úhlů světových jest přímo posedlý, a činí to v naprostém sobectví; opičí se v čirých temnotách po *paradoxální* stránce díla Božího, nač ve světle poukázal zvláště Chesterton. V této snaze náš „hrdina“ se samozřejmě pomate, a když už „všude vyvstává mlha, otevírá oči“; a všechno sjednocování, jež mělo býti u víře, v Duchu, spojujícím velebnou Trojici u

věčné lásce, soustředí se mu „na jeden bílý bod, a bodem tím je vajíčko, které se mihotá ve vodotrysku, a jež, jak poznává ve své pomatenosti, bude třeba sestřeliti. Míří, míří, netrefí ho”. To bude věčnou mukou tohoto zatracence.

Ale pro tu chvíli kniha leží ještě před čtenářem. Co s ní? Když po četbě čtyřiceti stran začnou se vzbouzeti otázky, proč se vůbec knihy shánějí, jaký význam v řadě ostatních knih má tato právě čtená, proč by bylo dobře knihu uchováti, nebo proč by ji bylo dobře pustiti, tato nerozhodnost a tím samovolně probuzená bystřejší, slídící pozornost, to vše když si uvědomíte tak záhy, když pozornost (ta jiná, lačná, řekli bychom prvopočáteční pozornost dobré vůle, která si přeje býti strhována a lapena a svedena a unešena duchem autorovým) vnímající (a ne ještě soudící) jest již unavena, tu se probouzí nedůvěra ke knize. Pak už se nemůžete svěřiti poklidně stejnoměrnému houpání a lámání jejích vět, všem těm fyziologickým záchvěvům nemocného a pološíleného synka bohatých rodičů, jenž neumí nic dobrého; přestane vás bavit a hrne se na vás tolik proč, že chtějíce dočísti do konce, jenž jest až na 158. straně, sháníte sílu a trpělivost a ospravedlnění na tolik lopoty, a tím více, že tušíte její marnost. Opravdu, osobnost tuto líčená není dostatečným důvodem této námahy: Vážka, cvrček, veverka, divoký vepř, „moucha hrající na housličky, a to falešně, stonožka padající do umyvadla, škvor...” toť symboly jeho ducha (str. 24. a 26.). Jest to člověk nanejvýš zvykový. „Julían se vrátil do Paříže a svědomitě koná práci, jíž vyžadují jeho zvyky” (str. 38.). „Jakmile mluvil, vysychala mu tryskající myšlenka již u pramene” (str. 16. Považte tu bídu zdětinštělého tohoto holečka!). — Nemůžeme upustiti od požadavku, že kniha musí pojednávatí předně o něčem, pak o něčem důstojném, velkém, milém, nebo aspoň na tu chvíli příjemném. Toto není ani kratochvilné. Je to namáhavá četba o posedlci, o boháči, posedlém věcmi nízkými, titěrnými,



typ nejodpornější. A i zevně je to monotonní, unavující, vyumělkované; postřehy, vždy jednotlivé, odlupují se jako uschlé stroupky od horečné kůže, a jste jakoby vyplašeni a čekáte uhýbavě, jaká nová nemoc z příští stránky na vás vydechne. Marně si koketně vyčítá lehkomyšlnost. Nikoliv, vidím jen a jen slabomyšlnost. Ani to, že je vrah, nepomáhá. Není-li pátého přikázání, marné vážení „přírodních zjevů“! Jen lapá dojmy. „Julián se snaží, aby upadl alespoň v jakés, rozpoložení mysli“ (str. 65.). „Upadá v sobectví chudého, který má hlad a očekává celý svůj život od jiných“ (str. 66. Sobectví chudého! Dlužno poznamenati, že toto jest bídna věta, špatná i na autora!). Správně „ztratil obyčej mysliti“. Zvykový člověk ve všem i ve spisování: „Brzy si člověk zvykne, rychleji než si myslil, a ze všech sil píše“ (str. 68.), „otrok slova, gesta, jakéhokoliv pocitu“ (str. 69.). Jak už jsme zpředu podotkli, „zázračná všednost, která se všude rozlézá“ (str. 81.).

Než přece též něco pozoruhodného. Na jednom místě – ať ve fantastu nemoci! – praví o sobě, že jest „bohatý duchem i kapsou“. To zaráží. Poněvadž známe blahoslavenství chudých duchem, pak bohatost duchem podle tohoto panského zmetka byla by rovnocenná s pitomostí, se slabomyšlností, se smutným sobeckým hospodařením a parádováním nejnižšími pocity, vzněty, pudy. Arci to mu nijak nevadí, aby ob několik stran zase netvrdil, že „by bylo třeba víry, která ho náhle děsí, neboť jest chudý duchem a slabý srdcem...“ Zajímavé jsou i jiné jeho náboženské projevy, o Bohu (na str. 88. a 89.) ani nemluvě. „Apoštol, celkem vzato, je maniak. Myšlenka není nemocí. Není nakažlivá. Je jenom stáří“ (brr... to my se osyкуjeme, čtouce tento objev na str. 86.).

Ale nač tolik rozkladů? Vždyť je to přiznaný zvrhlík, pitomec, mrzák: Prchá před velikými tužbami. Bojí se své duše, která se nikdy neptá, co si myslí. Skoro se bojí, aby neob-

jevil svou duši. Otrok sebe sama: „Neztrácím-li se v sobě samém, vidím, že se ihned vzdaluji daleko od zdravého rozumu a mám z toho radost” (str. 87.). „Octnu-li se shodou okolností daleko od svých zvyklostí, které jsou mými stálými družkami, na příklad v prvním pokoji hotelu, který mi přijde do cesty, třesu se strachem” (str. 88.). „Neděle, den, který z celého týdne je Juliánovi nejprotivnější...” (str. 141.). Zkrátka: „Julián poznal, že je krásným cárem, ubožákem, posledním mezi pitomci” (str. 128.).

Ne, Soupault by neměl dělati dlouhých souvislých skladeb. Neumí vyvažovati psychické sloje, a silové složky na koncích krokví ničím nemá vázány do středu, takže za každým metrem takového budování krovy se rády sesouvají a uhrucují základní zdivo. S užitkem snad by psal krátké básně v próse<sup>1</sup>, aforistické věty, jak činí Ramon Gomez de la Serna ve svém „Muestrario” a „Gregueriích”; v takovýchto delších románech nemůže vyhledati po tmě (k černé své mši) dole v nohou příslušných pedálů psychických basů a tím všechnu svou hudbu zatruje a kazí. Po druhé čísti rozhodně nebudeme. – J. F.

## M i g u e l d e U n a m u n o

*Tragický pocit života v lidech a v národech.* Symposion, Praha, 1927. – Tento filosof je prapodivný tvar člověka. Jest tak zřízen (svým přičiněním vlastním či od narození?), že tíha jeho beder se proměnila v ohromný hrb, který mu přerostl přes hlavu, takže všechno jeho vidění jest stále tlačeno k pohlížení na první průmětnu, č!li, jak se jindy říkalo, na půdorys plánu. Abyste se mu mohli podívati do tváře, musíte se sehnouti, vléztí mu pod samý obličej a dívati se vzhůru, jak činí na poušti beduini pod vysokými

<sup>1</sup> Dvě jsme vybrali a bylo by snad záslužno po této stránce celé jeho dílo přebrati.



velbloudy. Ký div, že se na školách nejvíc dal svěsti geometrií, deskriptivou, rýsováním, a že si při svém studování zkazil zrak, žaludek i plíce. Z víry křesťansko-katolické, o níž stále „dumá“, zná jen první průměty věcí, stíny, vrhané posledním sluncem Ukřižování, k němuž jest ke všemu vždy obrácen zády, zpotvořenými svými ohromnými plecemi, takže si notně zaclání a na svou úmornou práci špatně vidí už svým nešikovným stáním; tím perspektivy jeho neprotínají se v úběžnicích, nýbrž rozbíhají se do nemožných pavoučích sítí o snadno stanovitelných středech. Tento člověk, lačný dojmů, prvně uviděl hvězdy někde v mělkém rybníce nebo v řece. A vida jejich pohyby na malém jejich zrcadle a chtěje zjistiti, co to za krásné mámení, skočil do rybníka, aby div ten prozpytoval. Od té doby mák hvězdám velkou nedůvěru. Pravé, velebné hvězdné nebe uvidí nad sebou až při svém konci, až se octne vůči němu „hore bradou“. V to stále doufá: „Zlý<sup>1</sup> praví v srdci svém: Není Bůh. A tak vpravdě jest. Neboť spravedlivý si může říci ve své hlavě: Bůh neexistuje! Ale v srdci si to může říci jen zlosyn. Nevěřiti, že je Bůh, nebo věřiti, že není, je jedna věc; druhá, nelidská a strašná, je smířiti se s tím, že není; a nechtíti, aby byl, to převyšuje každou jinou mravní obludnost, třebaže ve skutečnosti ti, kteří popírají Boha, činí tak ze zoufalství, že ho nenalezli... Ať stačí rozumu, že nemůže dokázati nemožnost jeho jsoucnosti.“

Vada jeho zad jest tak organicky hluboko v jeho osobnosti, že byly obavy, že i jeho děti budou takové. A proto rozumný správce země vystoupil na ochranu dcer lidu sobě svěřeného a vypověděl ho ze země.

Unamuno jest arci již stár. Ta předmluva o Husovi jest velikým příznakem jeho starobného kornatění cév. A vůbec, mnohé jeho věty řekněte si jen záporně, a budou pravdivy.

<sup>1</sup> Vlastní text Písma (Žalm XIII. 1) zní: Blázen řekl v srdci svém: Není Boha. Všimněte si v celém citátě nativního rozlišování „v hlavě“ a „v srdci“.

Vzácná však jest u něho jedna věc. V stínu svého hrbu zachoval si bolestný humor patře na zrudnosti okolního světa. Slavný jeho krajan Zuloaga mívá na svých obrazech španělské zakrsalce s heroickými gesty svobodných potomků Cidů. Něco z nich má též Unamuno. Jenže není trpaslík, jest rostlý na veliko a nemotorný v obratech, až mu to překáží v chůzi, takže správci země nedalo mnoho práce a snadno ho vystrnadil.

Protože Rozum vůbec nelze převést v první průmět, jest nucen v něj věřiti, což jest už nejposlednější meta vědeckého věření. Ale jako hrbáč jest posměvačný. Směje se však zase jen mezi průmětnami. Na druhé vidí protestantské Německo a Evropu, jež vzešla z tohoto ducha protestantského. To jsou „stínové“ německé obrázky, vystřižované z černých papírů a nalepované na imaginární kolmé stěny. Promlouvá k nim z pod obočí se smíchem: Vy, mátohy, že jste lidé? Kdybyste nebyli na prkně, tak vámi projdu. Ach, člověk musí míti románskou<sup>1</sup> váhu, aby něčím byl.

V knize jest hojnost citátů, neboť Unamuno přečetl více knih než don Quijote, než se vydal na svá bláznivá dobrodružství. Koho baví dějiny bludů, kdo se rád protáčí zvlhlými a temnými chodbami labyrintu lidského rozumování (rozumování bez Dárce a Osvěcovatele Rozumu), ten nevezme nudné Drapperovy konflikty, nýbrž tento Unamunův Tragický pocit života, kde jest shrnuto a nahromaděno kacírstev a bludů, až z toho jímá závrať. Jest to příklad bankrotu Vědy v slabých rukou profesorových. Knihu ještě neodložíme, neboť hojných citátů tady sebraných použijeme k něčemu lepšímu než on učinil. Toliko ještě vydavatelstvu dlužno vysloviti podiv, že se právě vrhlo na takovéto negativy, když přece Unamuno má též pozitivní krásné dílo

---

<sup>1</sup> Etymol. spodobuje se s *rameny*; lat. Rom .. a čes. ram .. vychází z téhož gesta (podle Jousse).



ke cti a chvále své vlasti a starých odvěčných hodnot, jak brzy některým článkem „Archů” ukážeme.

## Dílo Marcela Prousta

Když jsem ponejprv četl „Smrt Baltazara Silvanda” v knize Proustově „Radosti a dny”, řekl jsem si: Ale vždyť toto nic není! V rozprávce s p. Zaorálkem zvěděl jsem, že spisovatel byl mladý nemocný boháč. To mi naráz mnohé objasnilo. Když pak jsem poznal, že mnoho kritiků domácích i cizích dílo jeho vyvyšuje, že se na veliko překládá do všech jazyků, nezbývalo, než znovu se do díla pustiti a čísti pozorněji. Ale nezmoudřel jsem. Přečetl jsem „Smrt Baltazara Silvanda” po druhé a velmi jsem se vynasnažil, abych s ostatním světem literárním držel správný krok. Vše marně. Unaven více touto pozorností („námaha lásky”) než tíhou nebo záhadami čteného, vystupuju z řady hejbníkůvaných ctitelů „bohatých duchem”, a jako Vůl v stejnojmenné básni Carducciho „se zrakem upiatým v širá pole” zůstávám dále na své tvrdé líše.

Neboť ze všeho patrně: není příjemno v nynějších salonech a u boháčů, do jejichž „sféry” se právě teď v demokraciích kde kdo šplhá.

Chcete věděti, proč toto dílo rozhodně zavrhuje? Předně proto, že má na zřeteli jen povrchové vlnění psychických stavů, jež často interferencí (vzájemně na sebe působících osobností, neboť „v elegantním prostředí mínění každého jednotlivce je utvořeno z mínění ostatních přítomných”, str. 51.) se ruší na nepatrné, tetelivé čerění stejně vpřed i vzad, jako nejobyčejnější přírodní zjev mělké vody. Jindy velicí umělci, takový Barbey d'Aurevilly, Dostojevský, ba i dobří povídkáři, pracovali cestou zcela opačnou. Stavy duše jim byly vším, vnějších zjevů používali jen jako pomůcky, kdežto tady duše jest toliko stafází a záminkou k „lí-

čení přírodních krás” a jiných zvykových lyrismů, nábytku, počasí, bytu, pravědních okolností, v nichž se zmítá život zámožných zahalečů.

Lidé jeho jsou opravdu plošcí, vodorovní, neumějící ničím probuditi zájem a soucítění. Jak ta Smrt hraběte Silvanda jest banální! Přímý útok na vznešenost Smrti! Přímou uličnický výsměch hrůzám Smrti! A všechno to panstvo, jak nudné!

Jest to opravdu spisování z nudy. Nemocný, světem unavený, bohatý mladý muž, jenž nemá nic jiného na práci než zápasit se svými dojmy. A jsou to dojmy ryze fyziologické, z počitků stonavého těla, v němž úplně vězí. Sobecké sebeobírání, nimránání se v nízkých pudech, jež vychází ze sebe toliko k ženám. Spisovatel vypouští věty tak snadno jako cigaretový dým. „Zná pohodlné hry synonym a přibližností, oklik myšlenky, jež běhá po stopách slovního rytmu (naučeného spisování) a utváří se podle něho jako vosk.“ (Bernanos). Jen jedna věc jest jakýmsi kladem, jenž však na váze pranic neznamena: Nad vším tím zkomíráním veškeré lidské ctnostnosti (*ctnost* jest ve franc. synonymní se *silou*) vznáší se podzimní usínavá melancholie, toto jediné něco, co se z tahavých babíletových vět kolem vás snuje, nu, a to opravdu nemůže býti důvodem spisování a čtení dlouhatánských knih.

Protože sami neumíme vyjádřiti odpor, jaký máme při četbě takovýchto amorálních výlevů, otiskujeme zároveň *Předmluvu* k novému vydání knihy o *Bolesti* od Blanc de Saint-Bonneta, jež promluví za nás, a kéž promluví! Tím chceme poukázati na rozdíl bolesti dobré, spasitelné, zkrátka Bolesti, od muky bez naděje, bez Boha, od muk zatracenců, o nichž se sice učíme, že jsou, jež však není možno tak drenážovati, jak činí toto prašpatné spisování. Tedy bolesti bez slitování, dědictví Nevěry, Vzpourey nebo lhostejné Lenosti, děděných po několika pokoleních, bolesti, jimž se má



člověk vyhýbati jako moru. Duch, který toto dílo podnítil (neboť o to snad nebude sporu, jest zcela jistě inspirováno zdola!) jest duch zimomřivý, starobný, s vyprahlými miznicemi, v němž rozvodné cévy, potřebné k obcování duší, zkornatěly dříve, než bylo stvořeno Světlo, a ani kritikové celého světa na to nestačí, aby mu dali něco „pro pocení“. „To proto, Oliviane, že jste velmi ubohý. Nebyl jste ještě mužem a jste již spisovatelem.“ str. 57.

Forma asi mnohé svede. Jest to povídáno lísavě, mazlivě, spisovatel si potrpí na povrchní eleganci a distinguovanost, ale stačí to, co o něm praví Frédéric Lefèvre ve svém článku o nové linguistické methodě Marcela Joussa a o stylu orálním: dílo Proustovo nelze čísti nahlas.

Arci bude hltáno proletářskými zbohatlíky, kteří nemožou jen tak voňavkovým mýdlem smýti hrubou kůži rukou, jimiž se nedávno ještě poctivě živili. Divné jest opravdu, že je vydává – a slibuje *souborné* vydání! – „Odeon“ v Praze, jenž podle jiných edicí pracuje jaksi ve znamení a heslech tříd utiskovaných, k „obnově společnosti“, tedy proti takovému panstvu, jež se v knihách Proustových tak holedbavě roztahuje, a jež jest vesměs dokonale zralé na vyhubení.

Je to četba dusná, nezdravá, páchnoucí jodem a tinkturami bědně nemocných rozkošníků, a vycházejíce odtud děkujete opravdu Otci na nebesích, že nám poslal svého Syna, aby vzal na sebe rmut země tohoto druhu, a to v muce Kalichu na Hoře Olivetské, nejhořčejšího droždí ze dna toho Kalichu, jež tolik miloval Žižka, vášnivý nepřítel jakož i zhoubce — Adamitů.

## H. G. Wells

*Náčrtek všeobecných dějin.* Jako každá hlupota šíří se i tato kniha po světě. Překlad do franciny, do němčiny atd. Velmi špatné dílo, škodlivá snůška všemožných teorií, jen aby

Historie, Tma věků, byla ještě temnější a beznadějně bez vysvětlení. Za nic neuschováváme, a štěstí, že jsme to nezaplatili a že to můžeme zavčas vrátiti.

### René Bazin

*Čtyři malé děti.* Vydal Ladislav Kuncíř, Praha, 1926. – Vlastenecké a mravoučné čtení. Spořádání selští lidé, ale až příliš správní a příliš důkladně selsky dobří. Takovíto vzorové usedlíků tu a tam jistě bývali, než se selské živnosti proměnily v nynější agrárnícké útvary nízké spokojenosti, jejichž ideálem jest uložit co nejvíce peněz do záložen. Místy je to příliš dětinské. Jest patrné, že to dělal člověk městský, pán od péra, jenž si svůj ideál vysnil na letních bytech nebo za psacím stolem, jenž měl málo vlastních zkušeností a rovněž málo umění, aby v sobě rozehrál gesta příbuzná s lidmi tuto zpracovanými. Proto často vkládá do úst dětem vyumělkované nejapnosti, jež mají nahrazovati vtip (str. 2.), a nechtěje dělá z nich koketní městské dětičky, pro venkov nadobro se nehodící. Místy je to také dojemné, častěji však nudné. Není proč to rozhodně vykliditi, ale není také proč to příliš schovávat. Sami máme o lidu svůj názor, i o tom, jak ho vésti. Nerozkřešeli se v něm napřed dobrá vůle, tyto mravopočestnosti a „příklady“ pranic nepomohou k probuzení do nějakého intensivnějšího života. Poněvadž pak úsilím toho, kdo se již vážně knihami zabývá, jest, míti jich co nejméně, a poněvadž tato látka jest již zastoupena jinými (i náš Pravda jest pravdivější) krásnými díly (Björnson, Charles Silvestre a j.), a poněvadž nemusíme se z žádné úřední povinnosti starati o „četbu pro venkovský lid,“ snadno nevěříme, že by takové rodiny ještě byly, a snadno to také odkládáme v místa, kam se často nechodí. – Ještě však malý povzdech: Proč vydavatelstvo, když už se rozhodlo vydati tolik peněz na tisk a papír, když už zapráhlo překla-



datele do takové únavné práce, proč by mu nevybralo Saharského poustevníka a missionáře *Charles de Foucaulda* od téhož autora? Bylo by to pro všechny stavy a vůbec užitečnější i krásnější než tyto sentimentality.

## PLIVÁTKO 1.

(v lednu 1928)

Že by bylo jaké kritérium poznání pravdy nadsmyslné, skeptikové popírají. V mravovědě a krasovědě, pokud obojí tolikéž vyloučíme z vlivů metafysického určování, platí jako kritérium absolutní soudy hodnotné (zálibné), vesměs ze zkušenosti čerpané. — Z á b a: *Ottův Slovník naučný*: Kritérium.

Kritika jest nejprve uměním, jež, dříve než připustí sebe-menší dogmatismus, bude osvícena krásnou vůlí pochopiti. Frédéric Lefèvre: *Une nouvelle psychologie du langage*.

Bylo mnoho učiněno, aby Československá obec legionářská byla rozvrácena. Tento její sjezd *bude* do jisté míry *triumfem*, *pokud bude na takové věci čas*. Je nyní zcela jisto, že tato mohutná organizace se ztéci nedá a že se toliko smrti, která odvádí v tempu až zběsilém člena za členem, podaří ztenčiti její řady. Agitace protilehlých front to již nebude. — Josef K o p t a: *Legionáři doma*. Lidové Noviny 30. října 1927.

Načež Dušičky znamenají zářez, jenž člověku připomíná, že rok vstupuje do znamení tvorů domácích, jako jsou duše zemřelých, škřítkové domu, zabijačka, praskot ohně a knížky. — Karel Č a p e k: *Říjen čili O zvířatech*. Tamže.



Umělec, jenž se rodí jen ojedinele za století. — Pierre Quint o Proustovi.

Nakladatelství *Odeon* podjímá se velikého a smělého úkolu: vtěliti do českého písemnictví v dokonalém překladu největší dílo moderní prósy francouzské, Marcela Prousta „Hledání ztraceného času“. Proust je dnes autor slávy světové . . . . složitý a geniální zjev Marcela Prousta . . . atd. — Co slovo, to zneužití naší milé mateřštiny, tato *Reklama Odeonu*, psaná asi Šaldou. Bylo by ji třeba celou opsati, aby byl zachován i pro budoucí tento dokument veřejné československé hanby. Octlo by se tím však i plivátko v nebezpečí, a to — přeplněním.

Vyžaduje-li způsob panenství, je to zase jen jednou formou té věčné úcty, kterou láska vzdává nevinosti. — Marcel Proust: *Radosti a dny*, p. 51.

Popleteno jsouc běžnou psychologíí divadel a tím nesignifikačním úslovím: „Kdo miluje, trestá“, toto publikum nechce uznati, že lichocení je mnohdy jen výlevem něžnosti a upřímnost žen jen slinou špatné nálady. — *Tamže*.

A tak bylo jeho zoufalství promíšeno *poněkud také neklidem a bázni*. — *Tamže*, p. 12.

Není rozdílu mezi člověkem, který věří v elektrony, a člo-

věkem, který věří v anděly. — *Shaw* kdesi, jak píše pan dr. J. K. z Prahy.

Nebude nikoho, kdo by nesáhl po tomto románě, nazvaném „*Pokus o život*“, kde básník *takřka* líčí svůj vlastní život. — „*Literární Noviny*“ z 20. dubna 1927.

V dnešním *duchovním* světě jest jedna forma, jež svou universálností nabývá vrchu nad ostatními: míníme *formu novin* atd. — Redakce čtrnáctideníku české a světové kultury: „*Literární Svět*“ z 6. října 1927, vyd. Topič.

Proust, obnovitel mikroskopicko-vniterného románu, již dnes, krátce po smrti, legendární postava svým životem a Homér zájmů moderní společnosti svým dílem . . . — Jiří Ježek, tamže.

Vůdčí místo mívá kritika jen v dobách převratu a nové orientace . . . Celkem lze říci, že *kritika roste a uplatňuje se tím více, čím méně mají autoři autokritiky* . . . *Kritikem stává se referent za cenu, že tvoří kriteria* . . . — F. X. Šalda, tamže.

Na to my nehledíme, jestli je to umělecké dílo nebo ne. My to posuzujeme podle toho, jak to působí. — Slovo státního censora československé republiky, jak jest zaznamenáno v *Literárních Rozhledech* z října 1925 na str. 6.



Ministr si velice váží každého náboženského a politického přesvědčení, hájí stanovisko rovnosti všech církví a náboženství a *domnívá se*, že jedině správný poměr je svobodná církev ve svobodném státě. — Projev ministra dra B e n e š e, „*Lidové Noviny*“ z 20. listopadu 1927.

Ministr školství Hodža o tradici svatováclavské prohlásil, že je tradicí celého národa a že *žádná církev si nesmí z této tradice dělati monopol*. — „*Lidové Noviny*“ 19. listopadu 1927.

Válka je vražda. — Zabíli jsme válku válkou. — Hubená těla křesťanských svatých . . . mně připomínávala skřípavou šibenici, v jejíž oprátce se klátí smutný mozek. — Spíš poslouchejte těch, kdo vás káří, a nad vaší moudrostí zoufají, neb oni jen vedou vás k neznámé záři, již zástupy k moudrosti stoupají. — J o s e f H o r a, *Bouřlivé jaro*, 1927 vyd. Borový v Praze.

Fašistů je dost, ale fašismu je ještě málo. — V řádu politické akce dá se čistě aplikovati svět představ na oblast politického tvoření. — Je pravda: lépe jest, aby zahynul jeden, než aby umíral národ. — Nepotřebuje fašismus intelligence, ale ducha. — J a n S c h e i n o s t v „*Rozmachu*“ z 15. prosince 1927.

## KOLEM KAMEN

Kamna a pec na venkově slouží celý rok, ale teprve, až se krátí dni a dluží noci, nabývají své zvláštní důležitosti a povznášejí se k důstojnosti pravého domácího genia.

Tu nejsou již jen k tomu, jako v ostatních ročních dobách, aby vařily a pekly jídlo lidem a žrádlo dobytku, zahřívají dům, aniž by se vyvlékaly z některých jiných povinností.

Vidíte nad troubou, která jest natažena jako krk žirafy, okusující cosi v komíně, vidíte to stupátko, obtočené slámou a zavěšené u stropu na čtyřech motouzích? Tu právě pro nedostatek slunce dávají se sušiti sýry, jakmile trochu



byly vyschly na srubu v posadě. Někdy se ještě potí a kapky syrovátky rozstřepují se o dlážky kuchyně, na něž padají, když to není o hlavy lidí. Ale každý ví, co to je, a nikoho to netísní.

V budce pod kamny ohřívají se železnáky s mlékem, nechávajíce mezi sebou právě dosti místa pro kočku, která, nepohyblivá, s ohnutým hřbetem, podobá se chlupaté nádobě, jejíž předení připomíná

*šumot, kdož ví čeho, co se smaží a co se vaří.*

Vpřed od kamen odstává prkénko, „polička“, na níž vidíte trůniti kolik dní za sebou břichatý a dobrácký krajáč, do něhož se sbírá smetana, z níž se bude stloukati máslo.

Za dne málokdo se zdrží u kamen. Lidé přicházejí a odcházejí po své práci, pohybem se každý zahřeje, a bylo by hanba, aby někomu bylo zima. Leda jen občas, a to na odskok, když zima jest opravdu tuhá, přitochí se ke kamnům nachytat přehoušlí tepla roztaženými prsty nad plotnou nebo přátelským poplácáním rozpálených kachlů. Ale když nastane večer, nahrnou se kolem kamen všichni domácí; a tu právě kamna ustavují ve vlastním smyslu krb.

Nejkrásnější chvílka u nich bývá, než se rozsvítí lampa, mezi zimním odpoledním soumrakem a večerem samým. Tu z jejích útrob plných ohně, jenž se šíří v ruměnný smích kolem dvířek špatně přivřených a naprasklými štěrbinami propáleného plechu, hle, kterak uniká jas v mihajících se a fantastických proudech, kráslí stín a oživuje ho, aniž mu

odnímá jeho tajemnost. Skvrny světla hrají na zdi, třesou se na stropě, podivně ztvárňují ten neb onen roh nábytku, dotknou se něčí tváře, vystříhnou nějaký stínový obrázek; věci střídavě se objevují a mizí. V hrnci to vaří; pára, z níž cítiti brambory a zeli, vyráží zpod křidly a na plotně to haraší a zpívá radostnou a šumnou píseň, podobnou drnčení káry po kamenité cestě. Nikdo ani nedutá, každý jest se svými myšlenkami, nebo pohlcen v dřímavou blahost této hodiny.

V době, kdy ženy pletly, když už neměly co jiného vzíti do rukou, neopomenuly sáhnouti po načaté punčoše, aby ani v této černé hodině nezahálely. Nepotřebovaly na to viděti, pletly zpaměti a prsty jim jen hrály, a když „oko“ jim spadlo, nakláněly se k dvířkům peci, aby je zase dobře nabraly, i bylo viděti ve rdění ohně, jak se jim lesknou dráty.

Když se rozsvítí lampa, kamna se stáhnou se svými světelnými hrami; ztrácejí cosi ze svého půvabu a věnují se jen své užitečnosti. Jejich přítomnost však dále převládá pro celý večer; po polévce, již se říká večere, přisunou se k nim židle, a přijde-li kdo na besedu, nabízí se mu nejlepší místo před „poličkou“, když se mu snad nenabídne, aby „si sedl na pec“. A hovor se začíná rád touto stále nachystanou větou:

— Jest lépe u kamen než venku...

Z „Malých Georgik“ Ludvíka Merciera



## DNEŠNÍ UMĚNÍ

Dnešní umění směřuje k vnějšku a nikoli již k vnitřku. Je to skutečnost a je to bolest. Hledá své vlivy v celém světě a ne v duši jednotlivce. A jako *dnešní umění* nemohlo dosud říci své poslední slovo, nemůžeme ani my vědět, zda je jeho účet reálný či imaginární, zda bude mít oprávnění či ne.

*V tomto okamžiku oprávnění nemá.*

Umění, třeba by mělo své tvůrce, nemůže existovat bez publika. Tedy publikum nám chybí. Vyvolenci štěstěny přivoní k našim plodům a opouštějí nás tak rychle, jako přebíhající oči při jízdě vlakem krásnou prchající reklamou.

Dále: umění, na němž pracujeme, brebtá. V přítomné době největší zásadní extrémisti jsou unaveni. A když extrémistická formulka, jako na př. simultanéism, má úspěch, zmocňuje se jí dekorativní umění, aby ji zabilo. Ano, pozor na úspěch: to je to nejhorší, co nás může potkat.

Jsou možná v Evropě dva nebo tři umělci, jichž fotografie nejsou uveřejňovány v ilustrovaných žurnálech, a kteří nemohou dát tisknout svá díla, pro-

tože nemají peněz na jejich vydání: jsou to poslední nebo první representanti umění?

Ptáš se mne na můj hlavní obor. Nejsem ani romanopisec, ani dramatik, ani essayista; jsem básník, a tím je řečeno, že nemám práva na život. *Básník je anachronismem. Nevydělává si svůj chléb. Je soužením a ranou ve vesmíru. Neví, co chce. Nemá sociálního zájmu. Vysmívá se všemu a hlavně sobě samému. A kdyby se nevysmíval, umřel by nudou.*

*Ž listu Ivana Golla panu Vladimíru F. Průšovi,  
psaného v Paříži 16. října 1926.*



## 8. ARCHY ADVENTNÍ L. PÁNĚ 1927 OBSAHUJÍ:

Obrázek (1). — Adventní hymny. (2). — Kázání svatého Bernardina Sienského (4). — Předmluva „o Bolesti“ (6). — Bernard Vaughan (2). — Hříchy Kalamafoo (4). — Inge o Naději (8). — Kierkegaard (2). — Diapsalmata (10). — Sherwood Anderson (4). — Katolicism a nacionalism (2). — Vyklizeno (8). — Kolem kamen (2).

### Dnešní umění (1)

*Archy Adventní minuly advent r. 1927. Tím však nikterak nepozbývají své hodnoty, a těm, kdož se vážně věnují Studiu, budou i pro příští Adventy stejně novými, neboť se snažíme shromážďovati a ukládati jen to, co hned tak rez času nezkaží.*

Tiskem Pokorného a spol. v Brně v Pekařské č. 1. — Sklad Marty Florianové ve Staré Říši na Moravě.  
Původně za 10 Kč.

Tato záložka se od obalu odřízne a ustříhne na (7<sup>1</sup>/<sub>2</sub> cm X 12 cm). Vznikne tím orientační lístek, který možno zařaditi do pohyblivého Indexu „PRAMENŮ“. Zbylého obalu (dvojkřídleho) možno použiti na uložení těch archů, jež se již sbíhají v nějakou jednotku prapůvodní a konstantní Jednoty čili Synthesy Studia.

